

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM GÖREN
ÖĞRENCİLERİN ÇOCUK HAKLARINA TUTUMLARI İLE
ÖZEL GEREKSİNİMİ OLAN BİREYLERE YÖNELİK
TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TURGUT ZABİT

Lefkoşa

Haziran, 2023

TURGUT ZABİT

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM
GÖREN ÖĞRENCİLERİN ÇOCUK HAKLARINA
YÖNELİK TUTUMLARI İLE ÖZEL GEREKSİNİMİ
OLAN BİREYLERE YÖNELİK TUTUMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2023

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**

**SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM GÖREN
ÖĞRENCİLERİN ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK
TUTUMLARI İLE ÖZEL GEREKSİNİMİ OLAN BİREYLERE
YÖNELİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Turgut ZABİT

Tez Danışmanı

Doç.Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK

Lefkoşa

Haziran, 2023

Onay

Turgut ZABİT tarafından hazırlanan “Spor Bilimleri Fakültesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları İle Özel Gereksinimi Olan Bireylere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı tez, kapsam ve nitelik açısından kalite standartlarına uygunluğu ile ilgili Özel Eğitim Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans 12/06/2023 tarihinde kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Adı – Soyadı

İmza

Jüri Başkanı:

Prof.Dr.Behçet ÖZNACAR

Jüri Üyesi:

Yrd. Doç. Dr. Cahit NURİ

Danışman:

Doç.Dr. Mukaddes S. DEMİROK

Anabilim Dalı Başkanı Onayı

...../...../2023

Doç.Dr.Mukaddes SAKALLI DEMİROK

Anabilim Dalı Başkanı

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

...../...../ 2023

Prof. Dr. Kemal Hüsni Can Başer

Enstitü Müdürü

Etik İlkelere Uygunluk Beyanı

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kurallar gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Turgut ZABİT

...../...../2023

Teşekkür

Bu araştırma ile Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çocuk haklarına yönelik tutumları ile özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Büyük bir istek ve azimle başladığım zaman zaman zorluklarla karşılaştığım uzun yolculuğun sonuna geldim.

Herşeyden ve herkesten önce bu uzun yolculukta desteğini benden hiç esirgemeyen motivasyonumu sürekli arttırma gayreti gösteren ve bana inanan sevgili eşim Erge Körükçü ZABİT'e kimi zaman onlara ayırmam gereken zamandan kısip bu çalışmaya vakit ayırdığım canım evlatlarım en değerlilerim Mert Turgut Zabit ve Berk Zabit'e yanımda oldukları için sonsuz teşekkür ederim.

İçinde bulunduğu zor koşullara rağmen tezimin yazılmasında bilgisinden ve tecrübesinden faydalandığım kendisine nezaman danışsam bana kıymetli zamanını ayırıp sabırla ve büyük bir emekle bana faydalı olabilmek adına elinden gelenin fazlasının sunan değerli danışmanım sevgili hocam Doç.Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK' a çok teşekkür ederim.

Tez hazırlama aşamasında değerli bilgilerini benimle paylaşan desteğini benden esirgemeyen arkadaşım Aydın Arda DAĞDEVİREN'e çok teşekkür ederim.

Son olarak tezimi oluşturmamda bana katkı sunan Spor Bilimleri öğrencileri ve burada ismi bulunmayan değerli insanlara sonsuz teşekkür ederim.

Özet

Spor Bilimleri Fakültesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları İle Özel Gereksinimi Olan Bireylere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Zabit, Turgut

Yüksek Lisans, Özel Eğitim Bilim Dalı

Haziran 2023, 73 Sayfa

Bu araştırmanın amacı spor bilimleri fakültesindeki öğrenim gören öğrencilerin çocuk haklarına yönelik tutumları ile özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırma nicel olup kesitsel ve tanımlayıcı tipte bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu KKTC’de bulunan özel bir üniversitenin Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 116 öğrenciden oluşmaktadır Veriler basit rastgele örnekleme metoduyla elde edilmiştir.

Çalışma verileri “Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği” ve “Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Çalışmanın bulgularına göre araştırma kapsamına alınan öğrencilerin cinsiyetine göre Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğine ait Beğeni, Duyarlılık ve Olumsuz tutum alt boyutlarından almış oldukları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin bölümüne göre Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutlar olan Beğeni, Duyarlılık ve Olumsuz tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin özel eğitimle ilgili eğitim alma durumuna göre Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutu olan Olumsuz tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir. Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları ile Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutları olan Beğeni ve Duyarlılık puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: özel gereksinimi olan birey, çocuk hakları, tutum

Abstract

Examining the Relationship Between the Attitudes of Students Studying at the Faculty of Sports Sciences towards Children's Rights and Their Attitudes towards Individuals with Special Needs

Zabit, Turgut

MA, Department of Special Education

June 2023, 73 Pages

The aim of this research is to determine the relationship between the attitudes of students studying at the faculty of sports sciences towards children's rights and their attitudes towards individuals with special needs. The research is quantitative, cross-sectional and descriptive type study. The study group of the research consists of 116 students studying at the Faculty of Sports Sciences of a private university in TRNC. The data were obtained by simple random sampling method.

Study data were collected using the "Attitude Scale towards Children's Rights" and the "Attitude Scale towards Individuals with Special Needs". According to the findings of the study, it was determined that there was a statistically significant difference between the scores of the students included in the study from the Like, Sensitivity and Negative attitude sub-dimensions of the Attitude Scale towards Individuals with Special Needs, depending on their gender. It was determined that there was a statistically significant difference between the sub-dimensions of the Attitude Scale towards Individuals with Special Needs, Like, Sensitivity and Negative attitude scores, according to the students' department. It was determined that there was a statistically significant difference between the negative attitude scores of the students participating in the research, which is the sub-dimension of the Attitude Scale towards Individuals with Special Needs, according to their special education-related training status. It was determined that there was a positive and statistically significant difference between the scores of the Attitude Scale towards Children's Rights and the Liking and Sensitivity scores, which are the sub-dimensions of the Attitude Scale towards Individuals with Special Needs.

Key words: individual with special needs, children's rights, attitude

İçindekiler

Onay Sayfası.....	I
Etik İlkeler Uygunluk Beyanı	II
Teşekkür.....	III
Özet.....	IV
Abstract.....	V
İçindekiler.....	VI
Tablolar Listesi / Şekiller Listesi.....	VIII
Kısaltmalar.....	X

BÖLÜM I

Giriş.....	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.2.Araştırmanın Amacı.....	5
1.3.Araştırmanın Önemi.....	5
1.4.Sınırlılıklar.....	7
1.5.Tanımlar.....	7

BÖLÜM II

Kavramsal Temeller Ve İlgili Araştırmalar.....	9
2.1.Çocuk.....	9
2.1.1.Tarihsel Süreçte Çocukların Önemi.....	9
2.2.Çocuk Hakları.....	10
2.3.Özel Gereksinimi Olan Birey.....	12
2.3.1.Özel Gereksinimi Olan Çocuklara Yönelik Farkındalık.....	13
2.4.Çocuk Hakları Kapsamında Özel Gereksinimi Olan Çocuklara Yönelik Tutum.....	15
2.5.Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi.....	16
2.6.Tutum.....	18
2.7.İlgili Araştırmalar.....	19

BÖLÜM III

Yöntem.....	23
3.1.Araştırma Modeli.....	23
3.2.Çalışma Grubu.....	23
3.3.Veritoplama Araçları	23
3.4.Verileri Toplama Süreci.....	24
3.5.Verit Analizi.....	25

BÖLÜM IV

Bulgular Ve Yorumlar.....	26-39
---------------------------	-------

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	40
5.1.Sonuç.....	40
5.2.Öneriler.....	44
Kaynakça.....	46
EKLER.....	52
Ek-1. Kişisel Bilgi Formu.....	52
Ek-2. Çocuk Haklarına İlişkin Tututum Ölçeği.....	53
Ek-3.Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği.....	56
Ek-4. İzinler.....	57
Ek-5. İntiha Raporu.....	58
Ek-6. Özgeçmiş.....	59

Tablolar Listesi

Sayfa No.

Tablo 1. Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği ve Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarının normallik testleri.....	26
Tablo 2 Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	27
Tablo 3 Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanları.....	28
Tablo 4. Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanları Cinsiyete Göre Karşılaştırma Sonuçları.....	28
Tablo 5. Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanları Bölümlere Göre Karşılaştırma Sonuçları.....	29
Tablo 6. Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanları Özel Eğitimle İlgili Eğitim Almaya Göre Karşılaştırma Sonuçları.....	30
Tablo 7. Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanları Özel Eğitim ile İlgili Herhangi Bir Kaynak Okumaya Göre Karşılaştırma Sonuçları.....	32
Tablo 8 Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanları Ailede Veya Çevrede Özel Eğitim Öğrencisi Olma Durumuna Göre Karşılaştırma Sonuçları.....	32
Tablo 9. Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanları Çocuk Haklarına İlişkin Ders Alma Durumuna Göre Karşılaştırma Sonuçları.....	33
Tablo 10. Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanları Çocuk Hakları ile İlgili Herhangi Bir Kaynak Okuma Durumuna Göre Karşılaştırma Sonuçları.....	34
Tablo 11. Öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği Puanları....	34
Tablo 12. Öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği Puanları Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırma Sonuçları.....	35

Tablo 13. Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği ile Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Arasındaki Korelasyonlar.....	37
Tablo 14. Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarını Yordama Durumu.....	38

Kısaltmalar

ÇHS:	Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇHTÖ	Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği
KKTC:	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
ÖGBYTÖ:	Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği
UNESCO:	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNICEF:	Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu

BÖLÜM I

Giriş

1.1 Problem Durumu

Karadoğan (2019), çocuğu insan yavrusu" olarak tanımlamaktadır. Hayatlarının bebeklikten sonraki aşamalarında da çocuklar ebeveynlerinin bakımını ve gözetimini sürdürürler. Çocuklar henüz fiziksel ve zihinsel gelişimlerini tamamlamadıkları için ebeveynlerinin yardımına ve korumasına bağıdırlar. Bununla birlikte, ebeveynlerin çocukları üzerindeki haklarının, "çocukların üstün yararı" göz önüne alındığında sınırlı ve koşullu olduğu söylenebilir (Brighthouse ve Swift, 2006). Bununla birlikte, çocukluk ve çocukluk kavramına atfedilen değerin kültürler, toplumlar, inançlar ve çağlar boyunca değıştiğı bilinmektedir. Bununla birlikte, Çocuk Hakları Sözleşmesine göre 18 yaşından küçük her kişi "çocuk" olarak betimlenmektedir (Acehan ve diğerleri, 2013).

Çocuk, günlük hayatımızda çok çeşitli anlamlara sahiptir. Bu farklılıklara rağmen, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin ilk maddesinde her çocuk on sekiz yaşına gelinceye kadar çocuk olarak kabul edilir (UNICEF, 2004). Günlük yaşamımızda çocuk kavramını yetişkinden ayıran sınır, bireyin yaşadığı yere ve çevresine göre değışir (Akyüz, 2001). Çocuklar doğdukları günden itibaren ebeveynleri tarafından korunup kollanır ve sevgiyle yetiştirilirler. Çocuklarını küçükken seven ve onlar için her türlü fedakârlığı gösteren ebeveynler, çocuklarının konuşup yürümeye başladıkları zaman onları yetişkin oyuncakları gibi gördüklerini ve bu süreci çocuğu sevmek olarak adlandırdıklarını söylediler (Duyan ve Gelbal, 2008). Ercan'a (2014) göre, çocuk, ailenin mutluluğunu temsil eder ve anne babayı mutlu eder.

Çocuk Hakları Sözleşmesi, dünya çapındaki tüm çocukların yaşam kalitesini en üst düzeye çıkarmak için çocukların haklarını kapsamlı bir şekilde ele alan en önemli uluslararası yasadır (Savaşer ve Mutlu, 2011). Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1989 yılında bu Sözleşmeyi kabul etti ve 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girdi. 14 Eylül

1990'da Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından imzalanan Sözleşme, T.C. Anayasasına uygun olarak yürürlükte dir (Dirican, 2018).

Çocuklar hem toplum hem de dünya için geleceğin güvencesidir. Çocukların toplumların varlığını sürdürmek için daha adil bir dünya düzenine sahip olmaları ve yaşam, gelişim, korunma ve barınma gibi temel haklardan yararlanabilmeleri gerekmektedir. Devletler, çocukları korumak için düzenli politikalar geliştirmelidir. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmede çocuğun haklarına atıfta bulunulmuş olsa da bu hakların nasıl uygulandığı her ülkede farklı olabilir. Genel olarak, devletler çocuk haklarına yönelik her türlü önlemi alır (Kahraman ve Kahraman, 2017).

Bu konuyla ilgili olarak, devletlerden beklenen ilk şey, çocukların haklarına erişmelerini sağlamak ve bu haklar kapsamında çocukları korumaktır. Okul öncesinden başlayarak yetişkin olana kadar geçen süre boyunca, öğretmenler çocukların hayatlarına farklı düzey ve alanlarda dokunarak kişiliklerinin şekillenmesinde ve hayata nasıl bir birey olarak katılacağını belirlemede önemli bir rol oynarlar. Bu süre boyunca, iki öğretmen, aileyi ihlal ve ihmalden korumak zorunda. Bu nedenle, öğretmenler çocuk haklarının farkında olmalı ve bunları uygulamalıdır (Yolcuoğlu, 2010).

Özel gereksinimi olan çocuklar, diğer çocuklarla öğrenme süreci ve davranış özellikleri açısından kaçınılmaz olarak farklılıklar gösterir. Bu farklılıklar arasında zihinsel, işitme, görme, fiziksel ve uzun süreli bazı hastalıklara bağlı diğer farklılıklar yer alır. Özel gereksinimi olan çocukların bu özellikleri, eğitim ve öğretim sürecinden yararlanırken bazı zorluklarla karşılaşmalarına neden olabilir. Çocuk hakları kapsamında, özel gereksinimi olan çocukların ihtiyaçlarının karşılanarak sosyal, psikolojik, ekonomik ve fiziksel koşulların sağlanması ve gerekli eğitim hakkının sağlanması çok önemlidir (Yaralı, 2015).

Çocuk hakları, ırk, dil, din, ekonomik durum, cinsiyet ve diğer faktörlere göre demografik hiçbir özellik ayrımcılık yapmamalıdır. Aynı durum, eğitim hakları konusunda fırsat eşitliğinin belirlenmesi için özel gereksinimleri olan çocuklarda da geçerlidir. Özel gereksinimi olan çocukların topluma ve üretime en uygun şekilde ve

zorluk yaşamadan katılımını sağlamak için öğretmenlere çocuk hakları kapsamında büyük sorumluluk düşmektedir. Bu yolda herkesten önce öğretmenlerin farkındalığının gelişmesi ve olumlu tutumlarının olması çok önemlidir (Orhan ve Genç, 2015).

Çocukların ve özel gereksinimli bireylerin haklarını korumak, hayatlarındaki ilerleyen dönemlerde her anlamda kendilerini geliştirebilmeli ve donanımlı bireyler olmalarını sağlamak bir ülkenin temel amaçlarından olması gerektiği ifade edilebilir (Karakaş ve Çevik, 2016). Sosyal çevrede ve toplumda özellikle çocukların ve özel gereksinimli bireyler çeşitli faktörlerden dolayı sorun yaşamaktadırlar. Bu sebeple çocukların ve özel gereksinimli bireylerin yaşadıkları sorunları anlamak, analiz etmek ve çözümlenmek çok önemlidir.

Özel gereksinimli bireyler, yetenek gelişimi ve yeteneklerinin biçimlendirilmesine desteğe ihtiyaç duyarlar (Varış ve Hekim, 2017). Özel gereksinimi olan bireylerin, öğrenme süreçleri ve davranış özellikleri gibi temel etmenler toplumun diğer bireyelerine kıyasla zorluk gösterebilmesi görülebilir (Yaralı, 2015). Özel gereksinimli bireylerin öğrenme süreçlerinin en iyi şekilde sürdürülmesi bilimsel metotlar kullanılarak mümkün olacaktır. Birçok zorluğun üstesinden gelmek yine bireyleri topluma hazırlayan öğretmenler vasıtasıyla gerçekleştirilmesi gerektiği ifade edilebilir. Bu sebeple toplumun ve özel eğitilmiş bireylere eğitim veren meslek gruplarının farkındalık düzeylerinin artırılması gerekmektedir (Kaya vd., 2020).

Örneğin zihin yetersizliği olan çocuklarda bedensel açıdan tipik gelişim gösteren akranları ile benzerlik göstermektedir. Özel gereksinimli çocuklar tipik gelişim gösteren çocuklarda olduğu gibi birçok spor alanında başarı gösterebilmektedirler. Önemli olan bu çocukların olumsuz davranışlarını olumlu yönde eğiterek yani fiziksel güçlerini bir spor alanında güçlendirerek beceri kazandırmaktır (İlhan, 2008).

Özel eğitime gereksinimi olan bireyler düzenlenecek spor aktiviteleri bedensel, duyuşsal ve zihinsel beceri gelişimi sağlayacak düzeyde olmalıdır. Bedensel alanda çocuğun sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde önemli katkı sağlayan motor becerilerini elde etmesi önemli arz etmektedir. Fiziksel açıdan yapılan aktivite ve spor eğitimlerine katılım gösteren çocuklar motor gelişimlerine ilişkin, motor uygunluk ve beden yapısı becerilerinin sağlanması, bedenin denge ve esneklik özelliklerinin geliştirilmesi ve

algısal motor gelişimlerinin sağlmasına imkân tanımaktadır. Böylelikle özel gereksinimli çocuklar, günlük yaşam aktivitelerinde ve spor faaliyetlerinde motor becerilerini daha basit bir şekilde gerçekleştirebilmektedir (Nalbant ve Izgar, 2018).

Özel eğitime gereksinim duyan bireyler tipik gelişim gösteren akranlarında olduğu gibi toplumun temel odak noktalarından birisi olmalıdır. Çocukların toplum için çok önemli olduğu düşünüldüğü zaman, onların hayatlarını ve haklarını korumak için ulusal ve uluslararası anlamda birçok sözleşme yapılmıştır. Uluslararası anlamda Birleşmiş Milletler'in öncülüğünde Çocuk Hakları Sözleşmesi kabul edilmiştir (Karakaş ve Çevik, 2016). Bir diğer bakımdan özel gereksinimli bireylerin de tıpkı çocuklar gibi hakları ulusal ve uluslararası anlamda korunmaktadır. Eğitim görme, fiziksel aktivite yapma, diğer bütün bireylerle aynı derecede eşitlik gibi daha birçok alanda hakları vardır.

Özel gereksinimli bireylerin bu haklarının da toplumda ve eğitim-öğretim alanı olan sınıflarda ne kadar önemsendiği temel anlamıyla birçok alanda araştırmalara konu olmuştur. Bu bağlamda özellikle eğitim görme alanında, özel gereksinimli bireylerin gereken bütün eğitim görme sürecinin tamamlanmasında ne gibi sıkıntılar olduğunu araştırılmasının önemli olduğunu ve bu farkındalık düzeyinin artırılmasıyla birlikte özel gereksinimli bireylerin yaşadıkları sorun daha iyi analiz edilecektir.

Bu araştırma kapsamında özel gereksinimli bireylerin fiziksel aktivite ve fiziksel gelişim açısından Spor Bilimleri Fakültesi önem arz etmektedir. Özellikle spor branşına mensup öğretmenler çocukların ve özel gereksinimli bireylerin bütün fiziksel gelişim ve fiziksel aktivite ihtiyacını karşılayan çok önemli bir faktördür. Bu bağlamda ifade edilen ve insanları hayata hazırlayan öğretmenlerin, daha öğrencilik sürecinde bu farkındalığın ve eğitim sürecinin nasıl işlediğine olan farkındalık ve bilgi düzeyleri analiz edilerek ileride daha donanımlı bireyler yetiştirebilirler.

Tipik gelişim gösteren bireylerde olduğu gibi özel gereksinimli çocuklarında spor alanlarında kendilerini göstermeye gereksinimi vardır. Bu durum sadece özel gereksinimli bireyler için değil toplumun diğer üyeleri içinde bir motivasyon kaynağıdır. Çünkü kendini yetiştirmiş ve bu topluma kazandırılan özel gereksinimli bireyler toplumun bir parçası olabilmektedir.

Spor bilimlerinde eğitim gören öğrencilerin, çocuklar ve özel gereksinimli bireyler hakkında bilgilerinin ne düzeyde olduğu ve bu gereken farkındalık düzeyinin belirlenmesi öğretmenlere, uzmanlara ve ailelere katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Son olarak spor bilimleri ve özel gereksinimli çocuklar ile yapılacak çalışmaların artması hedeflenmektedir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çocuk haklarına yönelik tutumları ile özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğrencilerinin çocuk haklarına yönelik tutumları ile özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişki nasıldır?
2. Öğrencilerinin çocuk haklarına yönelik tutumları ile özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumları
  - 2.1. Cinsiyetlerine,
  - 2.2. Özel eğitim ile ilgili bir eğitim alma durumuna
  - 2.3. Özel eğitimle ilgili herhangi bir kaynak okuma durumuna
  - 2.4. Ailede ya da çevresinde özel eğitim öğrencisi olma durumuna
  - 2.5. Hangi bölümde eğitim gördüğüne,
  - 2.6. Çocuk haklarına yönelik herhangi bir ders alma durumuna
  - 2.7. Çocuk haklarına yönelik herhangi bir kaynak okuma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Özel gereksinimli bireyler yaşadıkları toplumda bazı sorunlar yaşayabilmektedir. Sosyal, eğitim ve fiziksel anlamda adaptasyonlarında zorluklar olabilmektedir. Bu zorluklar bazı fiziksel ve zihinsel gelişim sürecindeki yaşanan sorunlardan olabileceği

gibi toplumun ve sınıf ortamının yarattığı bazı sorunlardan da oluşabileceği gözlemlenebilir bir olaydır. Özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarını ve gereksinimlerini anlamadan, bu bireyleri toplumdaki dışlamak, görmezden gelmek ve kayıtsız kalmak gibi faktörler bu bireyleri yaşadıkları çevreye daha zor adapte etmektedir. Özellikle özel gereksinimli bireylerin alacakları fiziksel ve zihinsel eğitimler çok önem arz etmektedir. Alacakları fiziksel ve zihinsel eğitim, özel gereksinimli bireyleri toplumdaki diğer bireylerle her anlamda entegre edecektir ve bu eğitim süreci özel gereksinimli bireylerin diğer bireylerden hiçbir açıdan eksikliği kalmamasını sağlamayı hedeflemektedir.

Spor aktivitelerini gerçekleştiren bireylerin sağladıkları özgüven duygusunu artırma ve bununla ilişkili olarak sosyal açıdan da gelişim görülmekte ve çevrelerinde gerçekleşen spor faaliyetlerinde olumlu bir tutum geliştirmelerini desteklemektedir. Ayrıca Sporun öğrenciye sağladığı katkılar incelendiğinde ise düzenli olma ve özgüven becerilerini kazanmalarına, güçlü durmayı, verim kazanmayı ve sağlanan tüm olanakları üst düzeyde karşılamayı sağlamaktadır (Taşçı, 2019).

Özel gereksinimli bireyler fiziksel eğitim sürecini sağlayarak, fiziksel aktiviteleri yapmaları bu bireyleri daha sağlıklı yapacaktır. Bu fiziksel aktivite neticesinde mental anlamda da daha sağlıklı olabilecekleri ve aktif fiziksel hayatın getireceği bütün pozitif etkileri alabilecekleri söylenebilir (Van der Ploeg vd., 2004). Bu sebeple özel gereksinimli bireylerin fiziksel aktiviteleri çok önemli olduğu söylenebilir. Fiziksel eğitim sürecini beden eğitimi ve özel eğitim öğretmenlerinden almaları neticesinde öğretmenlerin kişisel bilgileri de bu sürece etki eden önemli olgular arasında olduğu ifade edilebilir. Öğretmenler, özel gereksinimli bireyleri hayata en iyi şekilde hazırlamaları durumunda bu bireyleri topluma pozitif bir şekilde adapte ederek bu bireylerin yaşadıkları sorunların çözümüne katkı sağlayabilir. Bu sebeple araştırma spor bilimlerinde okuyan öğrencileri bu hedefle araştırmanın temel konularından birisi yapmaktadır.

Özel gereksinimli bireylerin spor alanlarında çok büyük başarı sergiledikleri yadsınamaz bir durumdur. Yüzme, basketbol, voleybol, hentbol gibi spor alanlarının birçoğunda yetersizliği olan bireylerin yetenekli oldukları görülmektedir. Özel gereksinimli çocukların güçlü ve güçsüz yönlerini baz alarak çocukların

yapabildiklerinden yardım alarak yapamadıkları becerilere gidilebilir. Çünkü özel eğitimde sadece çocuğun güçsüz yanlarına odaklanmamak gerekmektedir. Çocukların güçlü yanları öz güven ve motivasyon sağlayarak aslında istediklerinde yapabildikleri gösterirken güçsüz yönlerini bu alanda da desteklemeye yardımcı olabilmektedir. Özel gereksinimli çocukların spor alanı ile ilgili yönlendirmeler sağlanırken akademik, sosyal, öz bakım beceri alanlarından faydalanıp yapacağı sporu yapmalarına olanak sağlayacaktır.

Bu çalışmadan çıkarılacak sonuç; Yapılan spor aktivitelerinde özel gereksinimli bireylerin, tipik gelişim gösteren akranları gibi yetenekli oldukları alanda istedikleri spor dalıyla uğraşabilecekleri gerekli motivasyon sağlandığında ise büyük ölçüde başarı gösterebilecekleri söylenebilir.

Özel gereksinimli bireylerin yaşadıkları bu zor durumlar hiçbir şekilde kendi seçimleri olmaması bu zorluk sürecinin tamamen dış sebeplerden kaynaklanabileceği argümanını ortaya çıkartmaktadır. Bu dış sebeplerin incelenmesi, araştırılması ve analiz edilmesi gerektiğinden, yapılacak bu literatür çalışmalarının önemi çok fazla olmaktadır. Bu araştırma da yapılacak bu literatüre yönelik çalışmaya oldukça etkili ve rasyonel katkı sağlaması beklenmektedir.

1.4 Sınırlılıklar

- Araştırma 2021-2022 öğretim yılında KKTC’de Spor Bilimleri Fakültesi’nde öğrenim gören lisans öğrencileri ile sınırlıdır.
- Araştırma 116 öğrenciyle sınırlıdır.

1.5 Tanımlar

Çocuk: Çocuk, Fizyolojik ve psikolojik gelişimini henüz tamamlamamış olarak tanımlanan, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında henüz 18 yaşını doldurmamış bireyi tanımlamak için kullanılan terime karşılık gelmektedir.

Çocuk Hakları: Çeşitli görev ve sorumlulukları içeren ve çocuğun özel durumunu dikkate alan haklardır (Aktürk, 2006).

Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlar: Tutum, kişinin ele alınan olguya karşı olumlu ya da olumsuz tutumu olarak tanımlanmaktadır (Turanlı vd., 2008, 255).

Özel Eğitim: Çeşitli özel ihtiyaçları olan insanlara hizmet veren, yüksek nitelikli insanların potansiyellerinin tamamına ulaşmasını sağlayan, yetersizliklerin engel olmasını önleyen, farklı yeteneklere sahip insanları topluma katılımlarını sağlayacak becerilerle donatan, onları bağımsız yaşayabilecekleri veya başkalarına daha az bağımlı olabilecekleri noktaya yetiştirerek üretken insanlar olmalarını sağlayan eğitim sistemidir.

Tutum: Tutumlar, insanların deneyimlerine, motivasyonlarına ve bilgilerine dayanarak kendilerine ve çevrelerindeki nesnelere, sosyal konulara ve olaylara karşı düzenledikleri zihinsel, duygusal ve davranışsal tepkilerdir. Bir kişinin bir olaya, kişiye veya nesneye deneyimsel veya deneyimsel çevresel etkilerle ilişkili tepkidir.

BÖLÜM II

Kavramsal Temeller ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde çocuk, tarihsel süreçte çocuğun önemi, çocuk hakları, özel gereksinimi olan çocuklara yönelik farkındalık, çocuk hakları konusunda uluslararası ve ulusal düzenlemeler, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, tutum kavramlarına ve yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1 Çocuk

'Çocuk' kavramını tanımlarken başlangıç noktası önemlidir. Bir baba ve anneden doğan çocuğa çocuk dediğimizde ona bir isim de vermiş oluyoruz. Yaş sınırlaması yoktur. Çocuk, biyolojik olarak ergenlik öncesi birey olarak tanımlanabilir (Aral ve Sağlam, 2016). Kanuna göre 18 yaşını doldurmamış çocuklar çocuk sayılır.

2.1.1 Tarihsel Süreçte Çocukların Önemi

Her insan hayatının bir döneminde çocukluk geçirmiştir. Çocukluk dönemi birey olma yolunda tüm öğrenme ve eğitim süreçlerinin yaşandığı dönemdir. Bu sürecin en iyi şekilde değerlendirilmesi ve çocukların her zaman ihtiyaç duydukları değeri almasının sağlanması hassasiyetle ele alınması gereken konular olmalıdır.

Günümüz toplumu ve devletleri çocuk haklarına ve yaşamına duyarlı yaklaşmaya çalışmışlardır. Ancak çocuklara tanınan haklar ve değerler incelendiğinde geçmişte yaşamış toplumların ve ülkelerin duyarlılık düzeyinin yüksek olmadığı ifade edilebilir. Genel olarak tarihe bakacak olursak, edebiyatta eski çağlarda çocuk ihmalinin pek çok örneği ve birbirinden çok farklı uygulamalara rastlamak mümkündür. Örneğin bu konu, Roma ve Germen hukukunda babaların çocuklarını köle olarak satma hakkına sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır (Koschaker, 1997). Öte yandan çocuk haklarına yönelik çok az eleştiri olsa da haklar ve eğitim konusunda farklı tutumlar da mevcut. İncelemelerin temalarından biri de Antik Yunan devletinin çocukların eğitime verdiği önemdi. Antik Yunan devletinin çocuk haklarından ziyade eğitime hassasiyet

gösterdiği ileri sürülebilir (Dirican, 2018). Bu nedenle çocuklara verilen eğitim farklılık gösterse de çocuk haklarına çok az önem verildiği söylenebilir.

“Kız ve erkek çocuklarının toplumsal kategoride ayrımı kendisini eğitimde de göstermiştir. Eski Yunan düşünürleri zekâ ve kavrayış olarak kızların erkeklere göre daha gerilerde olduğunu savunmuşlardır ki bu sebeple Yunan toplumlarında sadece erkek çocuklar eğitim alabiliyordu.” (Karadoğan, 2019, s.199).

Antik Yunan'da toplum cinsiyet farklılıklarına göre bölünmüştü. Bildiği gibi çocuklara verilen eğitimin gelecekte kalıcı etkiler yaratabileceği gözlemlenmiş ve bu nedenle çocuklarda cinsiyet ayrımının toplumda daha erkeksi bir algı oluşturduğu ileri sürülebilir. Bu tespite başka bir açıdan bakıldığında, kadına atfedilen değer ve önemin zamanla azaldığı; Ayrıca toplumda erkeklerin daha fazla öne çıkmasının toplumda temelsiz cehalet içerebilecek bazı iddialar yaratabileceği de ileri sürülebilir.

Eski zamanlarda erkek çocukların zorunlu askere alınması çoğu eyaletin politikasının bir parçasıydı. Erkek çocuklar küçük yaşlardan itibaren savaşçı olmak, fiziksel güçlerini güçlü tutmak ve ordunun ihtiyaçlarını karşılamak üzere eğitilirdi. Çocukların çoğunlukla askeri tatbikatlarda eğitim gördüğü ve erkek çocuklarına yönelik temel eğitim politikasının askeri olduğu ifade edilebilir. Bu nedenle kız çocukları çoğunlukla spora ve dansa yönlendirilmektedir. Eğitim alanında mükemmel bir birlik olmasa da kız ve erkek çocukların farklı eğitim aldıkları görülmektedir (Erkut ve ark. 2022).

Başlangıçta derinlemesine tartışılan konular arasında çocuk hakları fikri yoktu. Orta Çağ'da çocukların eğitimi konusunda çok az ve daha önemli adımlar atılsa da, çocuklar fark edilmeye başlandı (Dursun, 2019). Daha sonraki dönemlerde bilginin bilimsel temellere dayandırıldığı ve belirli özgürlük fikirlerinin topluma dayatıldığı dönemlerde çocuklara tanınan değer ve hakların arttığı söylenebilir. Tarih boyunca çocuklara ihmal edilmesine rağmen onlara tam haklar verilmediği söylenebilir. Bu nedenle çocuğa atfedilen önem ve değer ancak 20. yüzyılda anlaşılmaya ve tartışılmaya başlanmıştır (Dirican, 2018).

2.2 Çocuk Hakları

Çocukların iyi yaşaması, sağlıklı ve iyi bir eğitim almasının sağlanmasından devlet sorumlu olmalıdır. Devlet çocukların gelişimine her alanda katılmalıdır (Şirin, 2016). Yetişkinlerden farklı olarak çocuklar, gelişim süreçlerinin ve zihinsel olgunluklarının

tam olarak gerçekleşmemesi nedeniyle yardıma ve desteğe ihtiyaç duyabilmektedir. O yüzden çocuklara bu desteğin sağlanması önemli ve yasalarla, devlet mekanizmasının bütün yapısıyla bunun olacağı söylenebilir.

Aslında tarihsel sürece baktığımızda devletlerin ve toplumların "haklarla" pek ilgilenmediğini söyleyebiliriz. Savaşlar, kıtlıklar, hastalıklar ve doğal afetler gibi nedenlerin toplumların ve ülkelerin sosyal kalkınmasını engellediği ileri sürülebilir. Bu nedenler ve diğer olaylar sonucunda çocuk haklarının oluşumu ve gelişimi oldukça geç gerçekleşmiştir. Devletler ve toplumlar çocuk haklarını güçlendirmek için olağanüstü çaba göstermediler. Dolayısıyla çocuk haklarının fiili gelişiminin uluslararası anlaşmalar sonucunda gerçekleştiği ileri sürülebilir.

Çocuk kavramının yer aldığı bir hukuk sisteminin oluşması yaklaşık 400 yıl sürmüştür (Akyüz, 2001). 20. yüzyılda devletler çocuk haklarını tanıdı ve bunları anayasal sistemlerine dahil etti. Teknolojinin hızla gelişmesi ve bilgiye erişimin kolaylaşmasının insanları daha fazla araştırmaya ve soru seviyelerinin artmasına yol açtığı söylenebilir. Sosyolojik yapının gelişmesi ve toplumsal normların modernleşmesi özgürlük kavramının ön plana çıkmasına yardımcı olmuştur. İnsan hakları ve özgürlükleri konusunun ön plana çıkarılmasının çocuk haklarının anayasal düzene dahil edilmesinde önemli bir etkisi olduğu söylenebilir.

Çocuk haklarına şekil verilmesi düşüncesinin 1789 Fransız Devrimi'nden özgürlük kavramıyla ve özellikle hümanizm anlayışının Batı ülkelerinde yaygınlaşmasıyla ortaya çıktığı söylenebilir (Dirican, 2018). Bu önemli gelişmelerin ışığında pek çok fikir ortaya çıkmış olsa da prensipte fikir açıktır. İlk sonuçlar 20. yüzyılda, özellikle de yasal reformların ve çocuk haklarını iyileştirmeye yönelik çabaların birkaç yıl ertelenmek zorunda kaldığı Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıktı.

Savaş sonrası dönemde devletlerin anayasal sistemlerine eklemeler ve değişiklikler yaparak modern çağın gerektirdiğini yapmaya çalıştıkları söylenebilir. Bu nedenle Çocuk Hakları Konseyi tarafından 1924 yılında kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Cenevre Bildirgesi, çocuk haklarına ilişkin Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yayınlanan ilk belge olmuştur (Dirican, 2018). Daha da önemlisi, çocuk hakları konusunda resmi bir girişim zaten yapılmıştı ancak savaş nedeniyle bu girişim kesintiye uğradı. Bu nedenle en önemli somut adım ve ilk belge olan bu bildirme, çocuk haklarının birçok alanında çığır açıcı nitelikteydi.

Daha sonraki yıllarda çocuk haklarının ikinci en önemli bildirgesi olan “Çocuk Hakları Bildirgesi” 20 Kasım 1959'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir (Akyüz, 2001). Bu Bildirgenin temel amacı, çocukların temel hak ve özgürlükleri de dahil olmak üzere korunma haklarını sağlamaktır. Ancak bu yasanın tüm ülkelerin anayasalarına tam olarak yerleştirilmemesi nedeniyle uygulamada zorluklar yaşandığı tespit edildi. Bu nedenle kelimenin temel anlamıyla çocuk hakları alanında atılan en son ve somut adım, 20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen ve 2 Eylül'de uluslararası hukuk sistemine giren belge olmuştur (Akyüz, 2001).

Çocuk haklarına ilişkin bugüne kadar en yaygın kullanılan sözleşme 1989 yılında kabul edilen İnsan Hakları Belgesidir. Amaç, ülkelerin çocuklara saygı duyması, temel hak ve özgürlükler de dahil olmak üzere gerekli tüm haklardan yararlanması, gerekli tüm ihtiyaç ve hizmetlerin devlet tarafından sağlanmasıdır (Kaya, 2011).

2.3. Özel Gereksinimi Olan Bireyler

Geleneksel olarak Batı toplumlarında özel gereksinimli kişilere yönelik iki tür davranış vardır: İlk davranış türü bu kişilere yardım etmek ve onlara ihtiyaç duydukları desteği vermek iken, ikinci tür davranış ise sosyal mesafe davranışı ve insanları korkutmaktır. Uzak özel ihtiyaçları olan insanlardan. İhtiyaçlar bu farklılıklardan kaynaklanmaktadır (Woodill ve Velche, 1995). Antik toplumların bazı uygulamaları özel gereksinimli insan algısının ne kadar zayıf olduğunu göstermektedir. Antik Yunan'da engelli bir çocuğun doğumu, bu çocukları "işaretleyen" ve onları ölüme terk eden Tanrı'nın şiddetinin ve gazabının bir ifadesi olarak kabul edilirdi. Öte yandan savaşta yaralanan ve bu yaralanma sonucunda kalıcı olarak sakat kalan askerlere maaş ödeniyordu (Stiker, 1982). Antik Roma'da özel ihtiyaçları olan insanlar sirlere götürülür ve alay edilirdi. Antik Roma da bu insanların durumundan yararlanarak bazı eksiklikleri önlemek için tıbbi uygulamalara başvurmuştur (Scheerenberger, 1982). Bu uygulamalar, özel ihtiyaçları olan kişilere yönelik zamanın başlangıcından bu yana var olan bu ikili tutumun, geniş ölçüde doğuştan ve sonradan edinilen bir engellilik olarak görülebileceğini göstermektedir. Bu bağlamda eski çağlarda toplumların ve devletlerin engellilik durumunu normal kabul ettiğini ancak doğumdan itibaren edinilen bir durumu normal kabul etmediğini görmekteyiz.

Orta Çağ'da toplumda bedensel ve zihinsel engelli bireylerin varlığına dikkat çekilmiştir. Toplum bu bireyleri tam olarak kabul etmediği için bu bireylerin ekonomik olarak kötü şartlarda yaşadıkları ancak yine de kendi aralarında örgütlendikleri ve birbirlerine bir şekilde yardım ettikleri görülmüştür (Wooill ve Velche, 1995). Özel gereksinimli kişilerin tanınması, tanımlanması ve bu kişilere yönelik gerekli tedavi süreçlerinin tıbbi olarak uygulanmasının Aydınlanma Çağı'nda başladığı söylenebilir. Acil bir varsayım olmasa da, özel ihtiyaçları olan kişilerin sosyal hakları, 15. yüzyılda başlayan “Rönesans” ve 1789'da başlayan “Fransız Devrimi” gibi olaylardan olumlu yönde etkilenmiştir. Özel gereksinimli kişilerin eğitilmesi ve önyargılardan uzaklaşma sürecinin başladığı söylenebilir (De Pauw ve Gabron, 1995).

Devrimden sonra insan doğası yeniden tartışılıyor ve insan hak ve özgürlükleri yeniden formüle ediliyor. Bu yeni insan doğasının ne olduğu fikri John Locke gibi düşünürler tarafından sorgulanmış ve somut bir temel aranmıştır. İnsan doğasını anlamaya yönelik bu sürecin, özel ihtiyaçları olan insanlara yönelik tutumlarda da değişikliğe yol açtığı ileri sürülebilir. Locke'un ruhsal hastalıkların normal bir olgu olduğunu ve bozuklukların yalnızca belirli bireysel durumlarda ortaya çıktığını ifade etmesinden hareketle, özel gereksinimi olan kişilere yönelik tutumların olumlu yönde geliştiği gözlemlenmiştir (Arneil, 2009).

Özel ihtiyaçları olan kişilerin mevcut tarihsel durumunun analizi, toplumda ne tam bir farkındalık ne de aktif ilerlemenin olmadığı sonucuna varmaktadır. Tarih boyunca özel gereksinimli bireyler birçok zorlukla karşılaşmış ve bu nedenle gerekli destek ve eğitim süreci temelde doğru bir metodoloji ile başlatılamamıştır. Bu nedenle gerekli eğitim ve desteği alamayan özel gereksinimli kişiler toplumdan dışlanarak “önyargılara” maruz bırakılıyor. Özel eğitim sürecinin başlarında toplumun yaşadığı yerlerden uzak kırsal bölgelerde tedavi merkezleri kuruldu. Bu anlamda toplum bu insanlara yiyecek ve barınma imkânı sağlasa bile onları tam olarak kabul etmeyebilir (Carter ve ark., 2015).

“Özel gereksinimli bireyler” ifadesi terim olarak 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de özel eğitim gerektiren birey başlığıyla 1997 yılında “çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi” olarak tanımlanmıştır.

2.3.1 Özel Gereksinimi Olan Çocuklara Yönelik Farkındalık

Özel gereksinimi olan çocukların farkındalığı, okul öncesi dönemde başlayan ve eğitime kapsayıcı ve eşit erişimi sağlamayı amaçlayan olumlu tutumun gelişmesinin bir adımıdır. Bu tür kapsayıcı uygulamaların temel amacı, eğitim kurumlarında farklı niteliklere ve durumlara sahip kişileri çeşitlilikle buluşturarak önyargıları ve olumsuz tutumları ortadan kaldırmaktır. Kaynaştırma uygulamaları bunun en yaygın örnekleridir (Tuş ve Çiftçi-Tekinarslan, 2013).

Özel gereksinimli çocuklara yönelik bilinçli ve bilinçsiz olarak dışlayıcı davranışlar uygulanmaktadır. Günümüzde bilinçli uygulamalara verilen toplumsal tepkiler daha yaygın olsa da, daha soyut olduğu için bilinçdışı koşullanma da mevcuttur. Çocuk hakları konusunda din, dil, ırk, yaşanan yer, sosyo-ekonomik durum ve benzeri nedenlere dayalı ayrımcılıktan kaçınılması gerektiği, sağlık durumunun da bu özel durumlardan biri olduğu vurgulanmalıdır. Gerekli bütünleşik ortamın yokluğunda çocuk hakları tam olarak güvence altına alınamaz (UNICEF, 2017).

Nitelikli eğitim ve önkoşulları vurgulayan tanımlarda toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamına etkin katılım belli bir sürecin başarısını gerektirmektedir. Türkiye'de karma eğitim, 1994 yılında UNESCO Özel Gereksinimli Çocukların Hakları Bildirisi ile yaygınlaşmaya başladı. 575 Sayılı Karar'ın 15. maddesinde şöyle ifade edilmektedir: " Özel gereksinimli olan bireylere ayırım yapılmaksızın yaşam boyu eğitim alma fırsatı sunulur. Yaşam ortamlarındaki bütünleşik ortamlarda eşitlik, özel yaşam durumları ve farklılıkları dikkate alındığında, "özel gereksinimi olan bireylerin her düzeyde eğitilebilmesini sağlamak için bütünleşik tasarımın genel eğitim sistemine dahil edilmesi" ifadesinin kullanıldığı görülmektedir.

2006 yılında Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi imzalanarak hukuk ve uygulamadaki boşlukların ve belirsizliklerin önlenmesinden sorumlu olmuştur (Dede, 1996). Araştırmalar, özel gereksinimli çocuklarla birlikte öğrenmenin hem normal gelişim gösteren çocuklar için hem de faydalı olduğunu göstermiştir. Bu aşamada akran öğretimi, öğretmen liderliğindeki rekabetten ziyade işbirliği ve işbirliğinin faydalarını vurgular. Türkiye'de özel gereksinimli çocukların eğitimi alanında geçmişten günümüze önemli ilerlemeler kaydedilmesine rağmen halen önemli ilerlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Öğretmenler özel ihtiyaçları olan çocukların eğitiminde bilgi, kaynak ve destek eksikliği yaşayabildikleri gibi olumsuz tutumlara

da sahip olabilirler. Araştırmalar özellikle okul öncesi çağda akran reddinin sıklıkla yaşandığını ortaya koymuştur (Mazhar, 2019; Koçyiğit, 2015).

Woodgate ve arkadaşlarının 2019 yılında yaptığı bir araştırma, özel ihtiyaçları olan çocukların yüksek düzeyde dışlanma duygusu yaşadıklarını, ev dışında sınırlı iletişim, zorbalık veya akranları tarafından ayrımcılık gibi olumsuz deneyimler yaşadıklarını ortaya çıkardı. Metin, Şenol ve Yumuş (2015) otistik çocukların akranlarından dışlanmasının yaygın olduğunu, sosyal ve akademik ortamlarda sıklıkla ihmal edildiklerini belirtmişlerdir. Eratay ve Sazak-Pınar (2006) araştırmalarında zihinsel engelli bireylerin akranları tarafından dışlanmış, oyun arkadaşı olamayan, iş arkadaşları tarafından istenmeyen, saldırgan ve olumsuz sosyal tutuma sahip kişiler olarak resmedildiğini belirtmişlerdir.

Bakkaloğlu ve ark. (2020) ayrıca özel ihtiyaçları olan çocukların sosyal kabul, öğretmenlerle ilişkiler, sosyal beceriler ve okula uyum puanlarının akranlarına göre daha kötü olduğunu ortaya koymuştur. Bütün bu konular özel ihtiyaçları olan kişilerin bilinçlendirilmesini gerektirmektedir. Toplumun bilinçlenmesinin ilk adımı olarak öğretmenlerin özel öğrencilere ders vermesi planlanıyor. Çünkü toplumsal eşitliğin ve fırsat eşitliğinin sağlanması için özel çocuklara yönelik tutumu geliştirmenin ilk adımı öğretmenlerin desteğiyle toplumsal farkındalığın artırılmasıdır.

2.4. Çocuk Hakları Kapsamında Özel Gereksinimi Olan Çocuklara Yönelik Tutum

Özel eğitimin başarısında paydaşların bilgi, tutum ve inançları, iş birliği, ortam, müfredat, öğretmenin eğitimsel beceri ve yaklaşımı, fiziki ve hukuki altyapı gibi faktörler rol oynamaktadır. Bu faktörler arasında öğretmenlerin rolü; bilgi, deneyim ve çok yönlü beceri ve tutumlarıdır (Tuş ve Çiftçi-Tekinarslan, 2013). Öğretmenlerin temel görevi özel gereksinimli çocukları anlamak ve toplumu kayıp bireyler kategorisine sokan faktörlerin ortadan kaldırılmasına destek olmaktır. Yabancı literatürde toplantılar, performans ve entegrasyon etkinlikleri, dramalar, video gösterileri, animasyonlar, oyunlar, posterler ve çocuk kitapları aracılığıyla özel gereksinimli çocuklara yönelik tutumların değiştirilmesi gerekmektedir (Wegman-Ostrosky vd., 2015).

Slomkowski ve Dunn (1996) araştırmalarını çocukların diğer duyuları anlamaları üzerine yoğunlaştırdılar. Kamuoyunda da yaygın olarak bilinen etkinlik, küçük

çocukların arzu ve niyetlerini başkalarının eylemleriyle ilişkilendirerek kendi sosyal davranışlarını yorumlamalarını ve sözlü veya sözsüz iletişim kurmalarını ifade etmektedir. Bu anlayışta çocuklar toplumda nasıl birlikte yaşayacaklarını, insanların kim olduğunu ve onlara nasıl davranılacağını öğrenirler ve edindikleri bilgilerin özellikle akranları arasında uygulamasını bulurlar.

Öğrendiklerini uygulayan çocukların sosyometrik statü ve duygusal anlayış açısından akranlarından daha iyi performans gösterdikleri bildiriliyor. Öte yandan öğretmenlerin öğrencilere yönelik tutumlarının arkadaşlıkları etkileyebildiği gösterilmiştir (Dunn vd., 1991). Cenevre toplantısından bu yana çocuk haklarına ilişkin hemen hemen tüm bildirelerde özel gereksinimli çocukların eğitim hakkına değinilmektedir ve bu hakkın belirlenmesinde en önemli rol öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenlerin özel çocuklara yönelik tutumlarında yapılan hatalar, bireyi yalnızlaştırıp akademik ve sosyal başarılarından dışlamakla kalmamakta, aynı zamanda diğer akranlarına da yanlış örnek teşkil etmektedir (Ulusavaş vd., 2015).

2.5. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi (1959)

Birleşmiş Milletler Teşkilatı, çocukların korunması sorunlarını incelemek için Sosyal Sorunlar Meclisi'ni kurmuştur. 3 Nisan 1950'de Sosyal Sorunlar Meclisi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi kapsamında Cenevre Bildirgesi'ni yeniden düzenlemeye karar vermiştir (Birinci, 2017). Bu amaçla Birleşmiş Milletler üye devletlerine bir tasarı gönderilmiş ve Birleşmiş Milletler üye devletleri tasarıyı inceledikten sonra 20 Kasım 1959'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu onu onaylamıştır. Böylece bildire, çocuk haklarını ilgilendiren ikinci evrensel düzenlemedir (Akyüz, 2018).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989), toplumların sağlıklı olabilmesi için çocukların tüm yönleriyle gelişmeleri ve iyi bir eğitim alabilmeleri ile uygulanabilmektedir. Çocuklar, toplumların geleceklerine yapacakları en büyük yatırımlardır. Tüm yönleri ile sağlıklı olarak yetiştirilmiş çocuklar, gelecekte kendini gerçekleştirmiş nitelikli vatandaşlar olarak ülkelerine fayda sağlayacaktır (Anderson, Rainie ve Vogels, 2021). Çocuk haklarının önemini anlayan ülkeler, 20 Kasım 1989'da Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzaladılar. Sözleşmenin ilk maddesinde, "Bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre erken reşit olma durumu hariç, on

sekiz yaşına gelene kadar her insan reşit sayılır" denir. 18 yaşına gelene kadar her insan reşit sayılır (Senemoğlu, 2001).

Çocuk Hakları Sözleşmesi, bir önsöz, üç bölüm ve kırk dört maddeden oluşmaktadır. Sözleşmenin ilk dört bölümünde medeni haklar, ekonomik haklar, sosyal haklar ve kültürel haklar yer almaktadır (İnan, 1995). 20 Kasım 1989 tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS), uluslararası hukukta çocukların haklarını düzenleyen ana maddedir. Bu sözleşmenin temel amacı, çocukları istismar, kötü muamele ve ihmal gibi kötü davranışlara karşı korumak olduğunu göstermektedir. Çocuk hukuku alanında yapılan bu sözleşme, çocuğun yüksek yararı ilkesi göz önüne alınarak hazırlanmıştır (Akyüz, 2018).

Çocuk hakları, bir çocuğun sahip olduğu hak ve yetkileri ifade etmektedir İnsan hakları çocuk haklarının temelini oluşturur. Bu haklar, çocukların toplum içinde haklarını bilmelerini ve kendilerini ilgilendiren durumlarda aktif olarak yer almalarını sağlamak için tasarlanmıştır (Uçuş, 2009). Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 42'nci maddesine göre, yetişkinlere haklarla ilgili maddeleri çocuk ve yetişkinlere yaygın olarak öğretmek ve öğretmek yükümlüdür. Bu durumda, sözleşmeye taraf olan devletlerin çocuklara sahip oldukları haklar hakkında eğitim vermeleri gerekir (Bulut Pedük, 2015). Hakları öğrenen ve kullanan çocukların daha sonraki yaşamlarında daha bilinçli ve haklarının farkında olacakları açıktır. Bu nedenle, Karaman Kepenekçi'ye (2000) göre, insan hakları eğitimi ile sözleşmenin 42'nci maddesi doğrudan bağlantılıdır. Çocuk hakları, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde beş boyutta ele alınmıştır (Freeman, 2000). Birincisi, çocuklara genel haklardır. Genel çocuk haklarının arasında yaşama, işkenceden kaçınma, ifade, din ve inanç özgürlüğü ve bilgi edinme hakkı bulunur (Kurt, 2015). Çocuk haklarının ikinci boyutu ise koruma hakkıdır. Ekonomik ve cinsel istismardan korumaya yönelik haklar, uyuşturucudan ve diğer türlerden korumaya yönelik haklar bu kategoriye girer (Şener Taplak, Polat ve Yüzer, 2013). Üçüncü boyut ise çocukların medeni haklarına odaklanır. Bu bölüm, kişinin kimliğini koruma hakkı, kendisi için iyiyse ailesiyle kalma hakkı ve aileye yeniden dönme hakkını içerir (Anbarlı Bozatay, 2010).

Dördüncü boyut ise çocukların sağlığı hakkındadır. Bu yaştaki bir çocuğun, temel hizmetlere ulaşma, sağlık, sosyal güvenlik, eğitim ve eğlence hakkı gibi temel haklara sahip olması gerekir (Karakaş ve Çevik, 2016). Özel durumlarda olan çocuklar için

hakların beşinci boyutu vardır. Bu boyuttaki haklar, mülteci, evlat edinilmiş, yetim ve evlat edinilmiş çocuklar, azınlık ve yerli çocuklar ve özel ihtiyaçları olan çocuklarla ilgilidir. Bu boyutta evlat edinmeyle ilgili özel düzenlemeler, 15 yaşından küçük çocukların askere alınmaması ve rehabilite edici haklar içermektedir (Freeman, 2000). Herhangi bir dil, ırk veya din ayrımı gözetmeksizin, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde tüm çocuklara tanınan haklar geçerlidir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde belirtilen haklar, yaşama, katılma, korunma ve gelişme olarak kategorize edilebilir. Yaşama hakkı, her varlığın sahip olduğu en temel haktır (Sunal, 2009).

2.6 Tutum

Tutum, kişinin kendine ya da bulunduğu çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu ya da olaya karşı duygusal, zihinsel ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir (İnceoğlu, 2010). Bir kişinin çevresindeki yaşantısal olarak etkilendiği kişiler, olaylar ve cansız varlıklar karşısında sergilediği davranışlardır (Ünal ve Ada, 2001).

Tutum, bireylerin herhangi bir grup nesneye, kişilere, olaylara ve çeşitli durumlara karşı davranış seçimini etkileyen önceden kazanılmış içsel bir durumdur (Senemoğlu, 2010). Bireylerin duygu, düşünce ve inançları, önceden yaşantısal olaylar tarafından biçimlendirilen ve kişilere, kümelere, nesnelere ve düşüncelere yönelik oldukça değişken bir tutum oluşturur. Buna bağlı olarak, kişinin kendine ait duygu, düşünce ve inançları, yani tutumları, varlıklara, kişilere, olaylara ya da düşüncelere ilişkin sahip olunan olgulara, kişilere ve olaylara belli bir şekilde iyi veya kötü davranır (Özyürek, 2006). Değerleri belirli zaman aralıklarında birleştirilebilir. Zaman zaman istisnai bir tercihe dönebilir. Duygusal duyguları kapsayabilmesi için, tutumların öğrenilmesi "duyuların öğretiminden" daha fazlasını gerektirir. İnsanın varlıklara, kişilere, olaylara ya da düşüncelere karşı sergilediği tutumlar performansını etkileyen eğilimini ve özel tercihlerini içerir (Senemoğlu, 2010). İnsanlar farklı zamanlarda farklı şeyler öğrenebilir, ancak tutumlar kişilerin öğrendikleri gibi değil, zaman içinde gelişir ve değişir (Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım, 2007; Kağıtçıbaşı, 2010).

Tutum, genellikle kişiye ait, doğrudan gözlem yapılamasa da bireyin sergilemiş olduğu davranıştan önce gelen ve hareketlerimize rehberlik eden tutumumuza karşı hareketlerimizin değişkenliğinin olduğu bir yapı olarak görülür (Arkonaç, 2001). Bununla birlikte, yapılan literatürdeki araştırmalarda küçük farklılıklar vardır. Tutumların birkaç ortak özelliği vardır. Bireylerin öncelikle yaşadıkları toplumsal

niteliklere ilişkin tutumları, ilk ortak noktadır. İkinci olarak, kişilerin zihinsel ve duygusal yönleri tutumlarını oluşturur. Üçüncü olarak, bilgi, inanç ve duyguların tutumların oluşum sürecinde düzenli ve düzenli bir şekilde organize edilebilmesidir.

Bunun bir sonucu olarak, bireylerin tutumlarının oluşumunda öğrenme sürecinin varlığı gözlemlenir. Tutum, öğrenme süreci boyunca değişkenlik kazandığından, sabit ve kalıcı değildir. Dördüncü ve son ortak yön olarak, kişilerin tutumlarının olaylara varlıklara ve bireylere karşı sergiledikleri davranışlardan çıkarılabilir. Tutumların gözlenemeyen ve gizli değişkenler olduğu sonucuna varılmıştır (İnceoğlu, 2010).

Birbirinden farklı parçaları bir tutam içinde barındıran bir yapıdır. Tutum, düşünce, duygu ve davranış boyutlarından oluşur. Bu bileşenlerle tutarlı olan tutumlar, bireyin karşılaştığı davranışa karşı davranışını şekillendirir (Kağıtçıbaşı, 2010). Belirli bir örgütlenmiş düşünce yapısı, tutumların temel özellikleridir.

Tutumların, özellikle duygusal öğelerin gücü, tutum ölçme çabalarının ve araştırmalarının odak noktasıdır. Kuvvetli görüşler değişkenliği göstermek için zordur. Bireyin güçlü bir tutumu varsa, onu değiştirmek o kadar zordur. Bütünüyle bireyin tutumları arasındaki tutarlılık derecesi de dikkate değer bir özelliği göstermektedir. Tutumun örgütlenmesinde kültürel farklılıklar önemli olabilir. Bireylerin tutumları genellikle tutarlı olma eğilimi göstermekle birlikte, bu tutarlılık, onların var olması için gerekli değildir. Ayrıca, olayların tutarlılığı derecesi değişebilir (Fuchs ve Fuchs, 1995). Bu durumda, öğretmen adaylarının farklı gelişen öğrencilerle ilgili tutum ve davranışlarının meslek hayatına başladıktan sonra değiştirilmesi oldukça zordur (Jordan, Schwartz ve McGhie-Richmond, 2009).

2.7. İlgili Araştırmalar

Güngör ve Ogelman (2022) çocuk gelişimi ön lisans bölümü öğrencilerinin çocuk kavramına ilişkin görüşlerini inceledikleri çalışmada, öğrenciler çocuk kavramını "çiçek, fidan ve ağaç" olarak tanımlamışlardır. Bu tanımlamalar, katılımcıların çocuğu doğa kavramlarıyla ilişkilendirdikleri sonucunu ifade etmektedir. Yine, katılımcıların oluşturduğu metaforları kavramsal açıdan gruplandırırken, "yansıtıcı bir varlık olarak çocuk" kategorisinin en çok metafora sahip olduğu bir diğer sonuçtur.

Uslu (2022) çocukları hakları ve eğitimi dersinin üniversitede öğrenim gören öğrencilerin çocuk hakları konusundaki tutumunu inceleyen bir araştırmada, 14 hafta boyunca deney ve kontrol grubuna çocuk hakları konusunda eğitim verdi. Bu araştırmanın hem ön test hem de son test sonuçları, üniversite öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermiştir.

Dağdeviren Ertaş ve diğerleri 2022 yılında ilkökul öğretmenlerinin COVID-19 pandemisi sırasında çocuk haklarına ilişkin görüşlerini belirledikleri araştırmada, öğretmenlerin en fazla yaşam, beslenme, gelişim ve bilgiye erişim hakkı üzerinde durduklarını ortaya koymuşlardır. Bunun yanı sıra, öğretmenler, çocukların katılma hakkı, özgürce ifade etme hakkı ve korunma hakkının en önemli hak olduğunu saptamışlardır.

Doğdaş 2021 yılında yaptığı araştırmada, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını incelemiştir. Çalışma, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin daha yüksek çocuk haklarına ilişkin tutumlara sahip olduğunu ve öğretmenlerin çalıştıkları yerleşim yerine bakıldığında, ilde çalışan öğretmenlerin çocuk haklarına daha olumlu baktığını ortaya koymuştur.

Deleş ve Kaytez (2021), çocuk gelişimi lisans programı öğrencilerinin aile içi şiddete ilişkin farkındalıklarını ve çocuk haklarına ilişkin tutumlarını incelemek için yürüttüğü araştırmada, çocuk gelişimi lisans programı öğrencilerinin çoğunun çocuk haklarına ilişkin bilgi sahibi oldukları ve bu bilgilerin çoğunun eğitim ve seminerler yoluyla aldıkları belirlenmiştir. Eğitim sonrası aile içi şiddetle ilgili bilgilerin yaş ve cinsiyet değişkenlerinin, öğrencilerin çocuk haklarına yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Bulut (2020), okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi öğretmen adaylarının ve okul öncesinde öğrenim gören çocuğa sahip velilerin çocuk haklarına yönelik tutumlarını ve bu tutumları arasındaki farklılıkları araştırmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi öğretmen adaylarının ve okul öncesinde öğrenim gören çocuğa sahip velilerin çocuk haklarına yönelik tutumları ortalamalarında önemli bir fark vardı.

Ezer ve Ulukaya Öteleş'in (2020) yürüttüğü araştırmada, sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının çocuk haklarına ilişkin görüşlerini çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Bulgulara göre, sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının çoğu çocuk haklarına olumlu bakış açısı sergilediği, Erkek öğretmenlere göre kadın öğretmenlerin

çocuk haklarına ilişkin tutumları daha olumlu olduğu saptanmıştır. Ek olarak, öğretmen adaylarının yaşları, sınıf düzeyleri, anne baba eğitim düzeyleri ve yaşadıkları yer ile çocuk haklarına ilişkin tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu araştırmanın bir diğer sonucudur.

Pilatin ve Ahmetoğlu'nun 2020'de yürüttüğü bir çalışmada, okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumları çeşitli değişkenler aracılığıyla değerlendirildiğinde, öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının olumlu olduğu keşfedildi. Cinsiyet değişkeni, kadın öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarında önemli ölçüde farklılık göstermiştir. Bununla birlikte, öğretmen adaylarının yaş, cinsiyeti, sınıf düzeyi, yerleşim yeri, kardeş sayısı, anne babanın eğitim düzeyi, ekonomik durumu, bölümde isteyerek yer almaları, çocuk haklarına yönelik eğitimden geçmeleri ve çocukluk yıllarında haklarına uygun davranış gibi değişkenler arasında önemli bir farklılık görülmemiştir.

Kıraç'ın 2019'da yürüttüğü araştırma, eğitim fakültesi ve hukuk fakültesi öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını çeşitli değişkenlerle birlikte değerlendirdi ve öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin olumlu tutumlara sahip olduklarını buldu. Çocuk haklarına ilişkin tutum, cinsiyet, öğrencinin kaçınıcı sınıfta olduğu ve bölüm değişkenlerine göre değişmektedir. Öğrencilerin çocuk haklarına yönelik tutumları, kardeş sayısı, mezun olduğu lise, anne baba eğitim seviyesi ve meslek durumu gibi fakülte türleri ile ilgili değişkenlerden etkilenmemiştir.

Pilatin'in 2019'daki araştırması, okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin görüşlerini çeşitli değişkenler kullanılarak incelemeyi amaçlamıştır ve öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu araştırmanın sonucudur. Bununla birlikte, kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre çocuk hakları ile ilgili tutumlarında daha belirgin bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir.

Şenlik, 2019'da okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları konusundaki görüşlerini incelemiştir. Araştırmaya göre öğretmenler, çocukların dili, dini veya etnik kökenleri nedeniyle seçim yapamadıkları alanlardan dolayı herhangi bir saygısızlık veya ayrımcılık yaşamamaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Her koşulda tüm çocukların eşit haklara sahip olmaları gerektiği araştırmanın bir diğer sonucudur. Öğretmenlerin, çocukların eğitim ve denetim hayatında önemli bir rol oynayan eğitimcilerin çocuk

hakları konusunda yeterli bilgiye sahip olup olmadıkları konusunda görüş bildirmekte zorlandığı araştırmanın sonuçları arasındadır.

Öğretmenler genellikle, 18 yaşına gelene kadar herkesin çocuk olarak görülmesinin çocuk hakları açısından çok önemli olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca, çocukların kendine ait bir hayata sahip olmaları ve kendi haklarını öğrenmeleri gerektiğini vurgulamışlardır. Ayrıca, çocuk hakları ile ilgili olarak hem yetişkinlere hem de çocuklara göre medyada yeterli bilinçlendirme çalışmalarının yapılmadığı ve çocuk hakları konusunun çocuklarla ilişkili olan kurumlar ve bu kurumlarda çalışan kişiler tarafından kısmen bilindiğine dair bulgular çalışmada yer almaktadır.

Yılmaz'ın 2019'da gerçekleştirdiği bir çalışmada, üniversite öğrencilerinin çocuk hakları ile ilgili tutumlarını incelemiştir. Sağlık, Teknoloji ve Mimarlık bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler, insan hakları ile ilgili kurslara katılan öğrencilere ve çocuk hakları derslerine katılmayan öğrencilere göre çocuk hakları ile ilgili tutumlarının olumlu olduğu, öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin görüşleri de ortalamanın üzerinde olduğu araştırmanın sonuçları arasında yer almaktadır.

Kopuz Yavuz tarafından 2019'da yürütülen bir çalışmada, devlet okullarında görevli olan okul öncesi öğretmenlerin çocuk haklarıyla ilgili bilgi düzeylerini inceleyen bir çalışmada, öğretmenlerin çok kültürlü eğitime olan olumlu tutumları nedeniyle çocuk haklarıyla ilgili bilgi düzeylerinin çok yüksek olduğu bulunmuştur.

Erdoğan'ın (2018) yürüttüğü araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin kültürlerarası duyarlılıklarıyla çocuk haklarına yönelik tutumları arasında orta seviyenin altında pozitif anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ek olarak, öğretmenlerin çocuk haklarına karşı olumlu bir tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarında yaş, cinsiyet, kıdem ve görev yaptıkları okuldaki öğrencilerin profilleri açısından önemli bir farklılık görülmemiştir. Bununla birlikte, mezun oldukları okullarla karşılaştırıldığında, bu değişkenler açısından önemli bir farklılık görülmemiştir. Ayrıca, çocuk haklarına ilişkin yüz yüze görüşmelerde, sınıf öğretmenlerinin çocuk haklarına ilişkin yeterli düzeyde bilgi sahibi oldukları, öğretmenler ayrıca okul ve sınıf ortamında çocuk haklarının korunması için olumlu eylemler yapıldığını belirtmişlerdir.

BÖLÜM III

Yöntem

Bu bölümde, yapılan araştırmanın modeli, örnekleme, veri toplama araçları, verileri toplama süreci ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışma nicel araştırma deseni olup tarama modeli ile betimsel bir çalışmadır. Kullanılan ölçek sonuçlarının sayısal verilerden elde edilmesinden ötürü nicel desendir. Nicel araştırma deseni, olayları ve olguları nesnel açıdan ölçümleyebilir ve sayısal ifadeler ile göz önüne serilebilir biçimde ortaya çıkaran bir araştırma deseni türü olarak betimlenir. Ölçekler yardımıyla toplanan veriler tarama modelini açıklar. Tarama modeli ile yapılan araştırmalar, irdelenen konu ile alakalı araştırmaya katılan kişilerin fikirlerinin belirlendiği veya davranışları ya da tutumları gibi bireysel özelliklerinin tespit edildiği, diğer çalışmalara oranla genel olarak sayısal açıdan daha büyük katılımcılar üzerinden gerçekleştirilen çalışmalar olarak belirtilmiştir (Büyüköztürk vd., 2010, s.23-24).

3.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu KKTC’de bulunan özel bir üniversitenin Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Fakültede öğrenim gören 116 öğrenci vardır. Veriler basit rastgele örnekleme yoluyla elde edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri gönüllülük esasıyla toplanmıştır. Veri toplama aracı, üç aşamalı olarak tasarlanmıştır Veri toplama aracı, üç aşamalı olarak tasarlanmıştır. İlk aşama

öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek için araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

İkinci aşamasında “Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek Karaman Kepenekçi ve Baydık tarafından 2006 yılında geliştirilmiştir. Gerçekleştirdikleri geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında tek faktörden oluşan ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı 0,850 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada verilerin güvenilirliği Cronbach Alpha kat sayısı ile ölçülmüş ve sonuç 0,864 olarak hesaplanmıştır. Buna göre yüksek derecede güvenilir kabul edilmiştir. Ölçek 5’li likert tipi 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçek toplam puan üzerinden değerlendirilmekte olup alınabilecek minimum puan 22 ve maksimum puan 110’dur. Ölçekten alınan puan arttıkça çocuk haklarına ilişkin tutumlar iyileşmektedir. Ölçeğin kesme noktası bulunmamaktadır. 19 olumlu ve 3 soru olumsuz ifadelerdir. Olumsuz ifadeler 2., 14. ve 15. Maddeler olup ters kodlanarak analizi gerçekleştirilmiştir.

Üçüncü aşamasında Yaralı tarafından 2015 yılında geliştirilen “Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmaktadır. Ölçek “beğeni, duyarlılık ve olumsuz tutum” olmak üzere üç faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliğinin yapıldığı Yaralı’nın (2015) araştırmasında Beğeni alt boyutu 0,803; Duyarlılık alt boyutu 0,812; Olumsuz Tutum alt boyutu ise 0,712 iç tutarlılığa sahip olduğu görülmüştür. Bu araştırmada yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alpha değerleri Beğeni alt boyutunda 0,862; Duyarlılık alt boyutunda 0,742; Olumsuz Tutum alt boyutunda 0,723 olarak hesaplanmıştır. Buna göre veriler ilk iki faktörde oldukça; üçüncü faktörde yüksek güvenilirliğe sahip kabul edilmiştir. Ölçek 5’li likert tipindedir. Faktörler üzerinden değerlendirme yapılmaktadır. Beğeni alt boyutundan alınan puanlar arttıkça özel gereksinimi olan bireylere yönelik ilgi artmaktadır. Duyarlılık alt boyutundan alınan puanlar arttıkça özel gereksinimi olan bireylere karşı duyarlı bir yaklaşım içerisinde bulunduğu görülmektedir. Olumsuz Tutum alt boyutundan alınan puanlar arttıkça bireylerin özel gereksinimi olan çocuklara karşı tutumlarında negatiflik gözlenmektedir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Veriler araştırmacı tarafından toplanmıştır. Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’na başvurulup etik kuruldan onay alındıktan sonra

Fakülte Dekanlığından izin alınıp veri toplama araçları uygulanmıştır. Ölçekler uygulanmadan önce bireylere bilgilendirilmiş onam sunulmuştur. Araştırmaya katılanların gönüllüğü esas alınarak içten ve samimi yanıtlar vermesi beklenmiştir.

3.5.Verilerin Analizi

Araştırmaya dahil olan öğrencilerin verilerinin istatistiksel analizinde Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 26.0 programı kullanılmıştır. Öğrencilerin ölçeklere vermiş oldukları yanıtların güvenilirliği için Cronbach Alfa uygulanmış ve alfa katsayısı Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği için 0,905 ve Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği için 0,835 bulunmuştur.

Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımları frekans analizleriyle verilmiş ve Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği ve Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları için betimleyici istatistikler verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği ve Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarının normal dağılıma uyma durumu Kolmogorov-Smirnov testiyle incelenmiş ve normal dağılım olmadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği ve Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarının normal dağılım göstermemesinden dolayı karşılaştırmalarda Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testi gibi nonparametrik testler kullanılmıştır. Öğrencilerin öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği ve Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarının arasındaki korelasyonlar için Spearman testi uygulanmıştır. Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği puanlarının Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarını yordama durumu regresyonla incelenmiştir.

BÖLÜM IV

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın problem ve alt problemleri doğrultusunda yapılan analizlerden elde edilen bulgular ve bu bulgular ışığında oluşturulan araştırmanın alt problemlerine ait tablo ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1.

Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği ve Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarının normallik testleri

	Kolmogorov-Smirnov		
	İstatistik	sd	p
ÖGBYTÖ-Beğeni	0,121	116	0,000
ÖGBYTÖ-Duyarlılık	0,124	116	0,000
ÖGBYTÖ-Olumsuz tutum	0,134	116	0,000
Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği	0,103	116	0,004

Tablo 1.'de araştırmaya katılan öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği ve Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarının normal dağılıma uyma durumu Kolmogorov-Smirnov testiyle incelenmiş ve normal dağılım olmadığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği ve Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarının normal dağılım göstermemesinden dolayı karşılaştırmalarda Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testi gibi nonparametrik testler kullanılmıştır. Öğrencilerin öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği ve Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarının arasındaki korelasyonlar için Spearman testi uygulanmıştır. Öğrencilerin Özel Gereksinimli

Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği puanlarının Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarını yordama durumu regresyonla incelenmiştir.

Tablo 2.

Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	26	22,41
Erkek	90	77,59
Bölüm		
Spor yöneticiliği	16	13,79
Spor Bilimleri- Antrenörlük Eğitimi	34	29,31
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü	59	50,86
Rekreasyon	7	6,03
Özel eğitimle ilgili eğitim alma		
Evet	53	45,69
Hayır	63	54,31
Özel eğitim ile ilgili herhangi bir kaynak okuma		
Evet	63	54,31
Hayır	53	45,69
Ailede veya çevrede özel eğitim öğrencisi olma durumu		
Evet	31	26,72
Hayır	85	73,28
Çocuk haklarına ilişkin ders alma		
Evet	62	53,45
Hayır	54	46,55
Çocuk hakları ile ilgili herhangi bir kaynak okuma		
Evet	73	62,93
Hayır	43	37,07

Tablo 2’de öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin %77,59’unun erkek, %22,41’inin kadın olduğu, %13,79’unun Spor Yöneticiliği bölümünde, %29,31’inin Spor Bilimleri-Antrenörlük Eğitimi bölümlerinde, %50,86’sının Beden Eğitimi ve

Spor Öğretmenliği bölümünde, %6,03'ünün Rekreasyon bölümünde eğitim aldığı, %45,69'unun özel eğitim ile ilgili eğitim aldığı, %54,31'inin özel eğitim ile ilgili eğitim almadığı, %54,31'inin özel eğitim ile ilgili kaynak okuduğu, %45,69'unun özel eğitim ile ilgili herhangi bir kaynak okumadığı, %26,72'sinin ailesinde veya çevresinde özel eğitim öğrencisinin olduğu, %73,28'inin ailesinde veya çevresinde özel eğitim öğrencisinin olmadığı, %53,45'inin çocuk haklarına ilişkin ders aldığı, %46,55'inin çocuk haklarına ilişkin ders almadığı, %62,93'ünün çocuk hakları ile ilgili kaynak okuduğu, %37,07'sinin çocuk hakları ile ilgili kaynak okumadığı belirlenmiştir.

Tablo 3.

Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanları

	n	$\bar{x}$	s	Min	Max
ÖGBYTÖ-Beğeni	116	20,53	4,36	8	30
ÖGBYTÖ-Duyarlılık	116	11,15	2,49	5	15
ÖGBYTÖ-Olumsuz tutum	116	9,42	3,62	4	17

Tablo 3'te öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği puanları verilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğine ait Beğeni alt boyutundan ortalama $20,53 \pm 4,36$ puan, minimum 8, maksimum 30 puan, Duyarlılık alt boyutundan ortalama $11,15 \pm 2,49$ puan, minimum 5, maksimum 15 puan ve Olumsuz tutum alt boyutundan ortalama $9,42 \pm 3,62$ puan, minimum 4, maksimum 17 puan aldıkları belirlenmiştir.

Tablo 4.

Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanları Cinsiyete Göre Karşılaştırma Sonuçları

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
ÖGBYTÖ-Beğeni	Kadın	26	21,96	4,18	21	70,31	-2,040	0,041*
	Erkek	90	20,12	4,35	20	55,09		

ÖGBYTÖ-	Kadın	26	10,81	2,37	11	54,64	-2,326	0,020*
Duyarlılık	Erkek	90	12,31	2,57	12	71,85		
ÖGBYTÖ-	Kadın	26	9,84	3,52	10	62,02	-2,109	0,035*
Olumsuz tutum	Erkek	90	7,96	3,64	7	46,33		

* $p < 0,05$

Tablo 4'te öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği puanları cinsiyete göre karşılaştırma sonuçları verilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetine göre Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğine ait Beğeni, Duyarlılık ve Olumsuz tutum alt boyutlarından almış oldukları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Erkek öğrencilerin Beğeni ve Duyarlılık puanları, kadın öğrencilerin Beğeni ve Duyarlılık puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek, kadın öğrencilerin ise Olumsuz tutum puanları, erkek öğrencilerin Olumsuz tutum puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 5.

Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanları Bölümlere Göre Karşılaştırma Sonuçları

Bölüm		N	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	p	Fark
ÖGBYT Ö- Beğeni	Spor yöneticiliği	1	18,1	3,4	19,5	42,5	18,55	0,000	1-2
		6	3	8	0	6	3	*	
	Spor Bilimleri- Ant.	3	22,7	4,9	23,0	75,6			1-4
	Eğt.	4	6	3	0	0			
	Beden Eğitimi ve	5	19,5	3,5	19,0	50,4			2-3
Spor Ö	9	8	5	0	9				
	Rekreasyon	7	23,2	4,2	24,0	79,3			3-4
			9	3	0	6			
ÖGBYT Ö-	Spor yöneticiliği	1	10,3	1,7	10,0	46,7	14,05	0,003	1-2
		6	8	8	0	5	9	*	

Duyarlılık	Spor Bilimleri- Ant.	3	12,1	2,7	12,0	72,1	9,971	0,019	*	1-4
	Eğt.	4	5	1	0	0				
	Beden Eğitimi ve Spor Ö	5	10,5	2,2	10,0	51,0				
	Rekreasyon	7	12,8	2,5	13,0	81,7				
	Spor yöneticiliği	1	10,7	3,2	11,0	69,7				
		6	5	8	0	5				1-2
ÖGBYT Ö-	Spor Bilimleri- Ant.	3	7,88	4,0	7,50	44,5				1-4
	Eğt.	4		4		9				
	Beden Eğitimi ve Spor Ö	5	10,0	2,9	11,0	64,4				
	Rekreasyon	7	8,71	5,2	8,00	50,4				
				8		3				3-4

* $p < 0,05$

Tablo 5'te öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği puanları bölümlere göre karşılaştırma sonuçları verilmiştir.

Tablo 5 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin bölümüne göre Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutlar olan Beğeni, Duyarlılık ve Olumsuz tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Spor Bilimleri-Antrenörlük Eğitimi bölümlerinde okuyan öğrencilerin Beğeni ve Duyarlılık puanları, Spor yöneticiliği ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin Beğeni ve Duyarlılık puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek, Rekreasyon bölümünde okuyan öğrencilerin Beğeni ve Duyarlılık puanları, Spor yöneticiliği ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin Beğeni ve Duyarlılık puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Spor yöneticiliği ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin Olumsuz tutum puanları, Spor Bilimleri-Antrenörlük Eğitimi bölümlerinde ve Rekreasyon bölümünde okuyan öğrencilerin Olumsuz tutum puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 6.

Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanları Özel Eğitimle İlgili Eğitim Alma Ya GÖre Karşılaştırma Sonuçları

	Eğitim alma	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
ÖGBYTÖ- Beğeni	Evet	53	20,04	3,98	20	54,42	-1,204	0,229
	Hayır	63	20,95	4,66	21	61,94		
ÖGBYTÖ- Duyarlılık	Evet	53	11,09	2,31	11	56,90	-0,477	0,633
	Hayır	63	11,19	2,65	11	59,85		
ÖGBYTÖ- Olumsuz tutum	Evet	53	10,42	3,21	11	67,47	-2,653	0,008*
	Hayır	63	8,59	3,76	8	50,95		

* $p < 0,05$

Tablo 6’da öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği puanları özel eğitimle ilgili eğitim alma durumuna göre karşılaştırma sonuçları verilmiştir.

Tablo 6 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin özel eğitimle ilgili eğitim alma durumuna göre Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutu olan Olumsuz tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Özel eğitimle ilgili eğitim alan öğrencilerin Olumsuz tutum puanları, özel eğitimle ilgili eğitim almayan öğrencilerin Olumsuz tutum puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 7.

Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanları Özel Eğitim ile İlgili Herhangi Bir Kaynak Okumaya Göre Karşılaştırma Sonuçları

	Kaynak okuma	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
ÖGBYTÖ- Beğeni	Evet	63	20,33	3,90	20	57,90	-0,211	0,833
	Hayır	53	20,77	4,89	20	59,22		
ÖGBYTÖ- Duyarlılık	Evet	63	11,02	2,39	11	56,52	-0,699	0,485
	Hayır	53	11,30	2,61	11	60,85		
	Evet	63	10,05	3,29	11	64,36	-2,058	0,040*

ÖGBYTÖ- Olumsuz tutum	Hayır	53	8,68	3,87	8	51,54
--------------------------	-------	----	------	------	---	-------

* $p < 0,05$

Tablo 7’de öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği puanları özel eğitim ile ilgili herhangi bir kaynak okuma durumuna göre karşılaştırma sonuçları verilmiştir.

Tablo 7 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin özel eğitimle ilgili herhangi bir kaynak okuma durumuna göre Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutu olan Olumsuz tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Özel eğitim ile ilgili bir kaynak okuyan öğrencilerin Olumsuz tutum puanları, özel eğitimle ilgili herhangi bir kaynak okumayan öğrencilerin Olumsuz tutum puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 8.

Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanları Ailede Veya Çevrede Özel Eğitim Öğrencisi Olma Durumuna Göre Karşılaştırma Sonuçları

	Özel eğt. Öğrencisi	N	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
ÖGBYTÖ- Beğeni	Evet	31	22,32	4,11	21	72,47	-2,711	0,007*
	Hayır	85	19,88	4,29	20	53,41		
ÖGBYTÖ- Duyarlılık	Evet	31	11,94	2,62	12	68,11	-1,882	0,060
	Hayır	85	10,86	2,39	11	54,99		
ÖGBYTÖ- Olumsuz tutum	Evet	31	8,52	3,47	8	49,81	-1,692	0,091
	Hayır	85	9,75	3,63	11	61,67		

* $p < 0,05$

Tablo 8’de öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği puanları ailede veya çevrede özel eğitim öğrencisi olma durumuna göre karşılaştırma sonuçları verilmiştir.

Tablo 8 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin ailesinde veya çevresinde özel eğitim öğrencisinin olması durumuna göre Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutu olan Beğeni puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Ailesinde veya çevresinde özel eğitim öğrencisi olan öğrencilerin Beğeni puanları, ailesinde veya çevresinde özel eğitim öğrencisi olmayan öğrencilerin Beğeni puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 9.

Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanları Çocuk Haklarına İlişkin Ders Alma Durumuna Göre Karşılaştırma Sonuçları

	Ders alma	n	X	s	M	SO	Z	p
ÖGBYTÖ- Beğeni	Evet Hayır	62 54	20,18 20,94	3,38 5,28	20 20,5	56,44 60,87	-0,711	0,477
ÖGBYTÖ- Duyarlılık	Evet Hayır	62 54	10,63 11,74	2,29 2,59	10 12	50,88 67,25	-2,648	0,008*
ÖGBYTÖ- Olumsuz tutum	Evet Hayır	62 54	10,53 8,15	3,24 3,64	11 8	68,45 47,07	-3,437	0,001*

* $p<0,05$

Tablo 9’da öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği puanları çocuk haklarına ilişkin ders alma durumuna göre karşılaştırma sonuçları verilmiştir.

Tablo 9 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin ders alma durumuna Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutları olan Duyarlılık ve Olumsuz tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Çocuk haklarına ilişkin ders almayan öğrencilerin Duyarlılık puanları, çocuk haklarına ilişkin ders alan öğrencilerin Duyarlılık puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek, çocuk haklarına ilişkin ders alan öğrencilerin ise Olumsuz tutum puanları, çocuk haklarına ilişkin ders almayan

öğrencilerin Olumsuz tutum puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 10.

Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanları Çocuk Hakları ile İlgili Herhangi Bir Kaynak Okuma Durumuna Göre Karşılaştırma Sonuçları

	Kaynak okuma	n	x	s	M	SO	Z	p
ÖGBYTÖ- Beğeni	Evet	73	19,96	4,00	20	54,56	-1,649	0,099
ÖGBYTÖ- Duyarlılık	Hayır	43	21,51	4,82	21	65,19	-2,442	0,015*
ÖGBYTÖ- Olumsuz tutum	Evet	73	10,75	2,47	10	52,72	-1,841	0,066
	Hayır	43	11,81	2,40	12	68,31		

* $p < 0,05$

Tablo 10’da öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği puanları çocuk hakları ile ilgili herhangi bir kaynak okuma durumuna göre karşılaştırma sonuçları verilmiştir. Tablo 10 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin çocuk hakları ile ilgili herhangi bir kaynak okuma durumuna Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutu olan Duyarlılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Çocuk hakları ile ilgili herhangi bir kaynak okumayan öğrencilerin Duyarlılık puanları, çocuk hakları ile ilgili bir kaynak okuyan öğrencilerin Duyarlılık puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 11.

Öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği Puanları

	n	$\bar{x}$	s	Min	Max
Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği	116	88,74	11,61	57	110

Tablo 11’de araştırmadaki öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları verilmiştir. Tablo 11 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği genelinden ortalama $88,74 \pm 11,61$ puan, minimum 57, maksimum 110 puan aldıkları görülmüştür.

Tablo 12.

Öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği Puanları Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırma Sonuçları

	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z/X ²	p	Fark
Cinsiyet								
Kadın	26	87,3 2	11,4 9	87	54,62 2	-2,312	0,021 *	
Erkek	90	93,6 5	10,8 2	98	71,92 3			
Bölüm								
Spor yöneticiliği	16	83,0 0	9,32	83, 5	40,34 4	20,38 3	0,000 *	1-2
Spor Bilimleri- Ant. Eğt.	34	94,9 7	11,1 5	95, 5	77,88 2			1-4
Beden Eğitimi ve Spor Ö.	59	86,1 7	10,8 4	85	50,62 7			2-3
Rekreasyon	7	93,2 9	12,1 6	89	72,21 4			3-4
Özel eğitimle ilgili eğitim alma								
Evet	53	85,4 5	11,4 8	83	48,23 6	-3,017	0,003 *	
Hayır	63	91,5 1	11,0 6	89	67,13 5			
Özel eğitim ile ilgili herhangi bir kaynak okuma								
Evet	63	86,5 9	11,3 9	85	51,61 9	-2,404	0,016 *	
Hayır	53	91,3 0	11,4 4	88	66,67 9			
Ailede veya çevrede özel eğitim öğrencisi olma durumu								

Evet	31	91,1 0	12,6 8	88	65,58 1	-1,370	0,171
Hayır	85	87,8 8	11,1 5	87	55,91 8		
Çocuk haklarına ilişkin ders alma							
Evet	62	85,3 9	10,8 9	83,5	48,32 3	-3,495	0,000 *
Hayır	54	92,5 9	11,3 0	93	70,18 5		
Çocuk hakları ile ilgili herhangi bir kaynak okuma							
Evet	73	87,5 1	11,4 7	86	54,57 5	-1,639	0,101
Hayır	43	90,8 4	11,6 8	88	65,16 3		

* $p < 0,05$

Tablo 12’de öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları sosyo-demografik özelliklerine göre karşılaştırma sonuçları verilmiştir. Tablo 12 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetine göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Erkek öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları, kadın öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin bölümlerine göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p < 0,05$). Spor Bilimleri-Antrenörlük Eğitimi bölümlerinde okuyan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları, Spor yöneticiliği ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek, Rekreasyon bölümünde okuyan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları, Spor yöneticiliği ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin özel eğitimle ilgili eğitim alma durumuna göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p < 0,05$). Özel eğitimle ilgili eğitim almayan öğrencilerin Çocuk Haklarına

Yönelik Tutum Ölçeği puanları, özel eğitimle ilgili eğitim alan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcı öğrencilerin özel eğitim ile ilgili herhangi bir kaynak okuma durumuna göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p < 0,05$). Özel eğitim ile ilgili herhangi bir kaynak okumayan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları, özel eğitim ile ilgili bir kaynak okuyan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların ailesinde veya çevresinde özel eğitim öğrencisi olma durumuna göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p > 0,05$). Ailesinde veya çevresinde özel eğitim öğrencisi olan ve olmayan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları benzerdir.

Öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin ders alma durumlarına göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p < 0,05$). Çocuk haklarına ilişkin ders almayan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları, çocuk haklarına ilişkin ders alan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcı öğrencilerin çocuk hakları ile ilgili herhangi bir kaynak okuma durumuna göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p > 0,05$). Çocuk hakları ile ilgili kaynak okuyan ve okumayan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları benzer bulunmuştur.

Tablo 13.

Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği ile Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Arasındaki Korelasyonlar

---

Çocuk Haklarına Yönelik

		Tutum Ölçeği	
ÖGBYTÖ- Beğeni	r	0,507	
	p	0,000*	
	N	116	
ÖGBYTÖ- Duyarlılık	r	0,547	
	p	0,000*	
	N	116	
ÖGBYTÖ- Olumsuz tutum	r	-0,677	
	p	0,000	
	N	116	

* $p < 0,05$

Tablo 13'te öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği puanları ile Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları arasındaki korelasyonlar verilmiştir.

Tablo 13 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları ile Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutları olan Beğeni ve Duyarlılık puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Araştırmaya katılan öğrencilerin Beğeni ve Duyarlılık puanları arttıkça, Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları da pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artmaktadır.

Tablo 14.

Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarını Yordama Durumu

	Sdt. Olm.		Standardize		
	B	S.H.	β	t	p
(Sabit)	82,28	6,04		13,626	0,000*
ÖGBYTÖ-Beğeni	0,66	0,19	0,25	3,395	0,001*
ÖGBYTÖ-Duyarlılık	0,73	0,38	0,16	1,953	0,053
ÖGBYTÖ-Olumsuz tutum	-1,62	0,24	-0,51	-6,777	0,000*

* $p < 0,05$

Tablo 14.'te öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği puanlarının Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarını yordama durumuna ilişkin regresyon sonuçları verilmiştir.

Tablo 14.'e göre öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğindeki Beğeniden aldıkları puanların Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarını pozitif yönlü yordadığı belirlenmiştir ($\beta=0,25;p<005$). Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğindeki duyarlılıktan aldıkları puanların Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarını yordamadığı, Olumsuz tutumdan aldıkları puanların ise negatif yönde yordadığı belirlenmiştir ($\beta=-0,51;p<005$).

Bölüm V

Sonuç ve Öneriler

5.1. Sonuçlar

- Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerinin çoğunlukta erkek olduğu, öğrencilerin Spor Yöneticiliği bölümünde, Spor Bilimleri-Antrenörlük Eğitimi bölümlerinde, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde, Rekreasyon bölümünde eğitim aldığı, öğrencilerin yarısından fazlası özel eğitim ile ilgili eğitim almadığı, özel eğitim ile ilgili kaynak okuyanların çoğunlukta okuduğu, ailesinde veya çevresinde özel eğitim öğrencisinin olmadığı, Öğrencilerin çoğunluğunun çocuk haklarına ilişkin ders aldığı ve çocuk hakları ile ilgili kaynak okuduğu belirlenmiştir.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğine ait Beğeni alt boyutundan, Duyarlılık alt boyutundan ve Olumsuz tutum alt boyutundan ortalama puanlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.
- Öğrencilerin cinsiyetine göre Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğine ait Beğeni, Duyarlılık ve Olumsuz tutum alt boyutlarından almış oldukları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir. Erkek öğrencilerin Beğeni ve Duyarlılık puanları, kadın öğrencilerin Beğeni ve Duyarlılık puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek, kadın öğrencilerin ise olumsuz tutum puanları, erkek öğrencilerin olumsuz tutum puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

- Öğrencilerin bölümüne göre Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutlar olan Beğeni, Duyarlılık ve Olumsuz tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir. Spor Bilimleri-Antrenörlük Eğitimi bölümlerinde okuyan öğrencilerin Beğeni ve Duyarlılık puanları, Spor yöneticiliği ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin Beğeni ve Duyarlılık puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek, Rekreasyon bölümünde okuyan öğrencilerin Beğeni ve Duyarlılık puanları, Spor yöneticiliği ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin Beğeni ve Duyarlılık puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Spor yöneticiliği ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin olumsuz tutum puanları, Spor Bilimleri-Antrenörlük Eğitimi bölümlerinde ve Rekreasyon bölümünde okuyan öğrencilerin olumsuz tutum puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin özel eğitimle ilgili eğitim alma durumuna göre Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutu olan Olumsuz tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir. Özel eğitimle ilgili eğitim alan öğrencilerin Olumsuz tutum puanları, özel eğitimle ilgili eğitim almayan öğrencilerin Olumsuz tutum puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin özel eğitimle ilgili herhangi bir kaynak okuma durumuna göre Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutu olan Olumsuz tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir. Özel eğitim ile ilgili bir kaynak okuyan öğrencilerin Olumsuz tutum puanları, özel eğitimle ilgili herhangi bir kaynak okumayan öğrencilerin Olumsuz tutum puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin ailesinde veya çevresinde özel eğitim öğrencisinin olması durumuna göre Özel Gereksinimli Bireylere

Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutu olan Beğeni puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir. Ailesinde veya çevresinde özel eğitim öğrencisi olan öğrencilerin Beğeni puanları, ailesinde veya çevresinde özel eğitim öğrencisi olmayan öğrencilerin Beğeni puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

- Araştırmaya katılan öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin ders alma durumuna Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutları olan Duyarlılık ve Olumsuz tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir. Çocuk haklarına ilişkin ders almayan öğrencilerin Duyarlılık puanları, çocuk haklarına ilişkin ders alan öğrencilerin Duyarlılık puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek, çocuk haklarına ilişkin ders alan öğrencilerin ise Olumsuz tutum puanları, çocuk haklarına ilişkin ders almayan öğrencilerin Olumsuz tutum puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin çocuk hakları ile ilgili herhangi bir kaynak okuma durumuna Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutu olan Duyarlılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir. Çocuk hakları ile ilgili herhangi bir kaynak okumayan öğrencilerin Duyarlılık puanları, çocuk hakları ile ilgili bir kaynak okuyan öğrencilerin Duyarlılık puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği genelinden ortalama puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin tutumlarının olumlu olduğu belirlenmiştir
- Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetine göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir. Erkek öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları, kadın öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

- Öğrencilerin bölümlerine göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır. Spor Bilimleri-Antrenörlük Eğitimi bölümlerinde okuyan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları, Spor yöneticiliği ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek, Rekreasyon bölümünde okuyan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları, Spor yöneticiliği ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin özel eğitimle ilgili eğitim alma durumuna göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır. Özel eğitimle ilgili eğitim almayan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları, özel eğitimle ilgili eğitim alan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.
- Katılımcı öğrencilerin özel eğitim ile ilgili herhangi bir kaynak okuma durumuna göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır. Özel eğitim ile ilgili herhangi bir kaynak okumayan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları, özel eğitim ile ilgili bir kaynak okuyan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.
- Katılımcıların ailesinde veya çevresinde özel eğitim öğrencisi olma durumuna göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur. Ailesinde veya çevresinde özel eğitim öğrencisi olan ve olmayan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları benzerdir.
- Öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin ders alma durumlarına göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları arasında istatistiksel

olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). Çocuk haklarına ilişkin ders almayan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları, çocuk haklarına ilişkin ders alan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

- Katılımcı öğrencilerin çocuk hakları ile ilgili herhangi bir kaynak okuma durumuna göre Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur. Çocuk hakları ile ilgili kaynak okuyan ve okumayan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları benzer bulunmuştur.
- Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları ile Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutları olan Beğeni ve Duyarlılık puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin Beğeni ve Duyarlılık puanları arttıkça, Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanları da pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artmaktadır.
- Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğindeki Beğeniden aldıkları puanların Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarını pozitif yönlü yordadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğindeki duyarlılıktan aldıkları puanların Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği puanlarını yordamadığı, Olumsuz tutumdan aldıkları puanların ise negatif yönde yordadığı belirlenmiştir.

5.2. Öneriler

- Üniversite öğrencilerinden başlayarak toplumun her kesimine özel gereksinimi olan çocuklara yönelik farkındalık kampanyaları yürütülmelidir.
- Özel gereksinimi olan çocuklarla özel gereksinime ihtiyaç duymayan çocukların kaynaşmasının önemini vurgulayan eğitimler düzenlenmeli ve veliler de bu eğitime dahil edilmelidir.

- Çocuk hakları ve özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutum değişikliği için kampanyalar başlatılmalıdır.
- Özel eğitim gereksinimi olan çocuklar başta olmak üzere tüm çocuklara haklarıyla ilgili ilkokul, ortaokul ve liselerde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ekiplerin oluşturulması önerilir. Belirli bir program dahilinde, bu ekipler okulları ziyaret ederek bilgilendirilmelidir.
- Çocuk hakları ve özel eğitim gereksinimi olan çocukların bilimsel toplantılarda daha fazla yer alması önerilebilir.
- Tüm bu ifade edilenlerin sürekliliğini sağlamak için üniversite yöneticilerinin ve akademisyenlerinin desteğinin alınması önerilebilir.

Kaynakça

- Aral, N., & Sağlam, M. (2016). Sensory development in infants. *Current advances in education. In*, 264-277.
- Arneil, B. (2009). Disability, self image, and modern political theory. *Political Theory*, 37(2), 218-242.
- Arkonaç, Sibel Ayşen (2001). Sosyal Psikoloji. İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım.
- Aktürk, S. (2006). Avrupa birliği uyum sürecinde Türkiye’de çocuk hakları ve güvenliği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Akyüz, E. (2001). Çocuk hakları sözleşmesinin temel ilkeleri ışığında çocuğun eğitim hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151.
- Acehan, S., Bilen, A., Ay, M. O., Gülen, M., Avcı, A., & İçme, F. (2013). Çocuk istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(4), 591-614.
- Anbarlı Bozatay, Ş. (2010). 5901 sayılı Türk vatandaşlığı kanunu’na göre Türk vatandaşlığının kazanılması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 165-182. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/comuybd/issue/4107/54093> adresinden alınmıştır.
- Anderson, J., Rainie, L. ve Vogels, E. A. (2021). Experts say the ‘new normal’ in 2025 will be far more tech-driven, presenting more big challenges. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/internet/2021/02/18/experts-say-the-new-normal-in2025-will-be-far-more-tech-driven-presenting-more-big-challenges/> adresinden alınmıştır.
- Bakkaloğlu, H., Özbek, A. B., & Sucuoğlu, B. N. (2020). Okul öncesi bütünleştirme uygulamalarında özel gereksinimli ve tipik gelişen çocukların sosyal kabulleri: Boylamsal bir çalışma. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 369–391.
- Birinci, G. (2017). İnsan hakları evrensel bildirgesi’nin kısa tarihi 1: milletler cemiyeti’nden birleşmiş milletler’e. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 7(2), 50-81. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/394390> adresinden alınmıştır.

- Bulut Pedük, Ş. (2015). Çocukların hak ettiği eğitimi almalarında onların gelişim haklarını bilen ve dikkate alan okul öncesi öğretmenleri olabilmek. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(206), 97-105. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36144/406111> adresinden alınmıştır.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). Bilimsel araştırma yöntemleri.
- Bozdoğan, A. E., AYDIN, D., & YILDIRIM, K. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 83-97.
- Brighouse, H., & Swift, A. (2006). Equality, priority, and positional goods. *Ethics*, 116(3), 471-497.
- Bulut, A. (2020). Okul öncesi eğitim paydaşlarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(4), 2067- 2078.
- Carter, G. L., Campbell, A. C., Muncer, S., & Carter, K. A. (2015). A Mokken analysis of the Dark Triad 'Dirty Dozen': Sex and age differences in scale structures, and issues with individual items. *Personality and Individual Differences*, 83, 185-191.
- Dağdeviren Ertaş, B., Batmaz, O., & Kılıç, A. (2022). Children's rights in the perspective of primary school teachers in the period Covid-19 epidemic. *Participatory Educational Research*, 9(3), 207-225.
- Dede, Ş. (1996). Özel Eğitim Hakkında Salamanca Bildirisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* 2(2):091-094
- Deleş, B., & Kaytez, N. (2021). Çocuk gelişimci adaylarının aile içi şiddet ve çocuk haklarına ilişkin farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Iğdir University Journal of Social Sciences*, 10(26), 325-347.
- DePauw, K., & Gavron, S. (1995). *Disability and Sport. USA: Human kinetics.*
- Dirican, R. (2018). Tarihi süreçte çocukluk ve çocuk hakları. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(2), 51-62.
- Doğdaş, M. (2021). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk haklarına yönelik tutumları ile sınıf yönetimi profilleri ve mesleki benlik alguları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Yozgat Örneği. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dunn, J., Brown, J., Slomkowski, C., Tesla, C., & Youngblade, L. (1991). Young children's understanding of other people's feelings and beliefs: Individual differences and their antecedents. *Child development*, 62(6), 1352-1366.
- Duyan, V., & Gelbal, S. (2008). Barnett Çocuk Sevme Ölçeğini Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 33(148), 40-48.
- Eratay, E., & Pınar, E. S. (2006). Genel eğitim sınıflarındaki zihin engelli öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(13), 24-47.

- Ercan, R. (2014). Öğretmenlerde çocuk sevgisi. *Electronic Turkish Studies*, 9(8), 435-444.
- Erdoğan, B. (2018). Sınıf öğretmenlerinin kültürlerarası duyarlılıkları ve çocuk haklarına yönelik tutumlarının incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Erkut, Z., Saygın, B., Afşar, N., & Yıldız, S. (2022). Hemşirelik Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Çocuk Haklarına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. *Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 61-67.
- Ezer, F., & Ulukaya Öteleş, Ü. (2020). Çocuk haklarına yönelik tutumun belirlenmesi: Nicel bir araştırma. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(37), 48-58.
- Freeman, M. (2000). The future of children's rights. *Children & Society*, 14, 277-293. <https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2000.tb00183.x> adresinden alınmıştır.
- Fuchs, D., & Fuchs, L. S. (1995). What's' special'about special education?. *Phi Delta Kappan*, 76(7), 522.
- Güngör, H., & Ogelman, G. H. (2022). Çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerine göre “çocuk” kavramı. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 581-599.
- İnan, A. N. (1995). Çocuk haklarına dair sözleşme. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 44(1), 765-778. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000699 adresinden alınmıştır.
- İnceoğlu, M. (2010). Tutum, algı ve iletişim. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları, 79.
- İlhan, L. (2008). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun sosyalleşme düzeylerine etkisi. *Kastamonu eğitim dergisi*, 16(1), 315-324.
- Jordan, A., Schwartz, E., & McGhie-Richmond, D. (2009). Preparing teachers for inclusive classrooms. *Teaching and teacher education*, 25(4), 535-542.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). Benlik, aile ve insan gelişimi, kültürel psikoloji. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Karakaş, B., & Çevik, Ö. C. (2016). Çocuk refahı: Çocuk hakları perspektifinden bir değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 887-906.
- Kahraman, F., & Kahraman, A. B. (2017). Dezavantajlılığın çocuk halleri: Dünyada ve Türkiye’de dezavantajlı gruplarda yer alan çocukların durumu. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 8(20), 255-268.
- Kaya, S., Güzel Polat, Özlem, & Yiğit, R. (2020). Evrensel çocuk hakları kapsamında mülteci çocuklar. *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi*, 2(2), 79-84.
- Karaman Kepenekçi, Y. (2000). İnsan hakları eğitimi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karaman-Kepenekci, Y., & Baydık, B. (2009). Attitudes of the teacher candidates of mentally handicapped children about children's rights. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 42(1), 329-350.

- Karadoğan, U. C. (2019). “Çocuk ve çocukluk” kavramının tarihsel süreçte değerlendirilmesi. *Çocuk ve Medeniyet*, 4(7), 195-226.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/cm/issue/57213/807902> adresinden alınmıştır.
- Kaya, S. Ö. (2011). Öğretmen adaylarının çocuk hakları ile ilgili görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Kıraç, Ş. (2019). Eğitim fakültesi ve hukuk fakültesi 1.ve 4. sınıf öğrencilerinin çocuk haklarına yönelik tutumları. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Kopuz Yavuz, F. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları bilgi düzeyleri ile çok kültürlü eğitim tutumları arasındaki ilişki üzerine bir çalışma. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Koschaker, P. (1997). Roma özel hukukunun ana hatları. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No:414, Ankara: Sevinç Matbaası.
- Kurt, S. L. (2015). Çocuk haklarına ilişkin temel uluslararası belgeler ve Türkiye uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 36, 99-127. DOI: 10.21560/spcd.28915
- Metin, N., Şenol, B., & Yumuş, M. (2015). Okul öncesi eğitim sınıflarına kaynaştırılan otistik çocukların sosyometrik statülerinin incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*.
- Nalbant, S., & Izgar, N. (2018). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi kurumlarının beden eğitimi öğretmeni istihdamına bakış açısı [Perspective of special education and rehabilitation institutions on physical education teacher employment]. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 68-83. <https://doi.org/10.53434/gbesbd.900837>.
- Orhan, S., & Genç, K. G. (2017). Sosyal Bir hak olarak engelli bireylerin eğitim hakkı: Engelli bireylerin eğitiminde yaşanan problemlerin beş ilçe bazında Sakarya ilinde incelenmesi. *Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Seçme Yazılar*, 153-190.
- ÖEHY (2018). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 07.07.2018 tarihli ve 30.471 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.
- Özyürek, M. (2006). Engellilere yönelik tutumların değiştirilmesi. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sunal, O. (2009). Çocuğa yönelik sosyal politika. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pilatin, G. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne
- Pilatin, G., & Ahmetoğlu, E. (2020). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3), 117-136.

- Savaşer, S., & Mutlu B. (2011). Fiziksel cezanın çocuk üzerine etkisi. A Gülan, MR Şirin, MC Şirin (Ed.), 1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı, s.156-163. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2001). Çocuk hakları, sokakta çalışan çocuklar ve eğitim sorunları. MEB Dergisi, 151.
https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/151/senemoglu.htm adresinden alınmıştır.
- Slomkowski, C., & Dunn, J. (1996). Young children's understanding of other people's beliefs and feelings and their connected communication with friends. *Developmental psychology*, 32(3), 442.
- Şener Taplak, A., Polat, S. ve Yüzer, S. (2014). Çocuk haklarında unutulmalar ve çözüm önerileri. ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 2(1), 62-71.
<https://dergipark.org.tr/pub/erusaglik/issue/5987/79598> adresinden alınmıştır.
- Şenlik, S. (2019). Eğitim bilimleri ana bilim dalı öğretmenlerin mesleki değerleri ile çocuk haklarına ilişkin görüşleri: okul öncesi öğretmenleri üzerinde bir inceleme (Nevşehir ili örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Stiker, H. J. (1982). *Corps infirmes et sociétés [Disabled Bodies and Society]*. Paris: Aubier Montaigne.
- Tuş, Ö., & Çifci Tekinarslan, İ. (2013). Okul öncesi kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli çocukların karşılaştıkları güçlüklerin annelerin görüşlerine göre belirlenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (35), 151-165
- Taşcı, M. (2019). *Özel eğitim kurumlarının tercihinde spor tesislerinin ve spor organizasyonlarının etkisi* (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Turanlı, N., Karakaş, N. T., & Keçeli, V. (2008). Matematik alan derslerine yönelik tutum ölçeği geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(34), 254-262.
- Ulusavaş, M., Şahin, B., Dündar, Ş., & Özçelik, Ö. (2006). Öğretmen Yetiştirme Sistemimizde Çocuk Hakları Bakımından Bir Değerlendirme (Kepirtepe Köy Enstitüsü Örneği). *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 155-176.
- Unicef. (2004). *Informe Anual del UNICEF 2004*. Unicef.
- UNICEF (2017). *CHDS ve İhtiyari Protokoller, Usul Kuralları ile Çocuk Hakları Komitesi Genel Yorumları*
<https://www.unicef.org/turkey/media/7941/file/%C3%87HDS%20ve%20%C4%B0htiyari%20Prot>

okoller,%20Usul%20Kurallar%C4%B1%20ile%20%C3%87ocuk%20Haklar%C4%B1%20Komit esi%20Genel%20Yorumlar%C4%B1.pdf Erişim tarihi: 01.06.2023.

- Uçuş, ř. (2013). Çocuk hakları eğitim programının hazırlanması ve değerlendirilmesi. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uslu, E. M. (2022). Çocuk hakları ve eğitimi dersinin üniversite öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin tutumlarına etkisi. *Kesit Akademi Dergisi*, 8(30), 225-241.
- Ünal, S., Ada, S. (2001). Öğretmenlik mesleğine giriş (2.Basım). İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Van der Ploeg, H. P., Van der Beek, A. J., Van der Woude, L. H., & Van Mechelen, W. (2004). Physical activity for people with a disability: a conceptual model. *Sports medicine*, 34, 639-649.
- Varış, Y. A. ve Hekim, M. M. (2017). Özel Gereksinimli Bireyler ve Müzik Eğitimi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3),29-42.
- Yaralı, D. (2015). Öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 431-455.
- Yılmaz, F. (2019). Üniversite öğrencilerinin çocuk hakları konusundaki tutumlarının incelenmesi ve çözüm önerileri: Amasya Üniversitesi Örneği. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Wegman-Ostrosky, T., Soto-Reyes, E., Vidal-Millán, S., & Sánchez-Corona, J. (2015). The renin-angiotensin system meets the hallmarks of cancer. *Journal of the Renin-Angiotensin-Aldosterone System*, 16(2), 227-233.
- Woodill, G., & Velche, D. (1995). From charity and exclusion to emerging independence: An introduction to the history of disabilities. *J dev disabil*, 4(1), 11-21.
- Yaralı, D. (2015). Öğretmen Adaylarının Özel Eğitim Dersine Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 59-76.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Türkiye'de çocuk koruma sisteminin genel olarak değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(18), 43-58.

Ekler

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK TUTUMLARI İLE ÖZEL GEREKSİNİMİ OLAN BİREYLERE YÖNELİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu araştırmanın amacı spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çocuk haklarına yönelik tutumları ile özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırma sonuçları araştırmacı tarafından bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Ölçeklerdeki tüm bölümlerini eksiksiz doldurmanız çalışmanın amacına ulaşılmasında önemli katkı sağlayacaktır. Bu bilimsel çalışmaya katkıda bulunabilmeniz için soruların tümünü içtenlikle ve samimi olarak cevaplandırmanız beklenmektedir. İsminizi yazmanıza gerek yoktur.

İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederiz.

Turgut Zabit
Yakın Doğu Üniversitesi
Özel Eğitim Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi

Doç.Dr.Mukaddes Sakallı Demirok

Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz?
Erkek ( ) Kadın ( )
2. Özel eğitim ile ilgili bir eğitim aldınız mı?
Evet ( ) Hayır ( )
3. Özel eğitim ile ilgili herhangi bir kaynak okudunuz mu?
Evet ( ) Hayır ( )
4. Ailenizde ya da çevrenizde özel eğitim öğrencisi var mı?

Evet ( ) Hayır ( )

5. Hangi bölümde eğitim görmektesiniz?

.....

6. Çocuk Haklarına ilişkin herhangi bir ders aldınız mı?

Evet ( ) Hayır ( )

7. Çocuk hakları ile ilgili herhangi bir kaynak okunuz mu?

Evet ( ) Hayır ( )

Ek 2. Çocuk Haklarına İlişkin Tututum Ölçeği (ÇHTÖ)

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.18 yaşın altındaki herkesin çocuk olmaktan kaynaklanan özel haklara sahip olduğuna inanıyorum					
2. Çocuk hakları konusunda özel bir uluslararası sözleşmesine gerek yoktur.					
3. Çocuk hakları devlet tarafından koruma altına alınmalıdır					
4. Devletler, çocuklarını daha iyi yetiştirmeleri için ailelere yardımcı olmalıdır.					
5. Çocuğun en temel hakkının "yaşama hakkı" olduğuna inanıyorum.					
6. Annesinden, babasından ya da her ikisinden de ayrı olan çocukların annesini görmeye hakkı vardır					
7. Devletler farklı ülkelerde yaşayan parçalanmış ailelere bir arada yaşamaları için gerekli yardımı sağlamalıdır					
8. Çocukların düşüncelerini yazarak ya da çizerek anlatma hakları olduğunu düşünüyorum.					
9. Çocukların özel yaşamı vardır bu yüzden de özel yaşamlarının gizliliğine saygı gösterilmelidir					
10. Devlet çocuğu her türlü kötü muameleden korumalıdır					
11. Evsiz çocukların devlet tarafından					

korunması ve yetiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.					
12. Anne-babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların, uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilme hakkı vardır					
13. Devlet engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri almalıdır					
14. Çocukların sağlıkları ile ilgili sorumluluk sadece ailelerde olmalıdır; devletler çocukların sağlık sorunlarına karışmamalıdır					
15. Sadece yetişkinlerin sosyal güvenlik hakkı olmalıdır; çocuklara sosyal güvenlik hakkı tanımaya gerek yoktur					
16. Devletlerin ailelere çocuklarına daha iyi yaşam standartları sağlamaları konusunda yardım etmeleri gerektiğine inanıyorum					
17. Oyun oynamanın ve farklı etkinliklere katılmanın çocukların hakkı olduğunu düşünüyorum.					
18. Çocukların madde kullanımına karşı korunmaları gerektiğine inanıyorum.					
19. Çocukların istismar ve ihmalin tüm türlerine karşı korunması gerekir.					
20. Çocukların savaşlardan korunmaları gerektiğine inanıyorum.					
21. Devletler istismara ve ihmale uğramış çocukların tedavi ve					

terapileri için her türlü önlemleri almak zorundadır					
22.Suç işlemiş çocuklara, sağlıklı ve sosyal yurttaşlar olabilmeleri için yardım edilmesi gerektiğine inanıyorum.					

Ek 3. Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Özel gereksinimli bireye sahip olan ailenin çocuğuna nasıl davrandığıyla ilgilenmem.					
2. Tercih hakkı verilirse sınıfımda özel gereksinimli öğrenci istemem.					
3. Özel gereksinimli çocuklardan birinin öğretmeni olabileceğimi düşününce öğretmen olmak istemiyorum					
4. Öğretmen olduğumda özel gereksinimli öğrencilerin sınıfımda olması ihtimali beni korkutur.					
5. Toplumdaki herkese özel gereksinimli bireyler konusunda bilgilendirici bir takım etkinliklerin yapılması gerektiğini düşünüyorum.					
6. Kitle iletişim araçlarında özel gereksinimli bireylere daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşünüyorum					
7. Özel gereksinimli bireylerin eğitimleri hakkında bir şeyler öğrenmek benim için önemli önemlidir.					
8. Özel gereksinimli bireylere toplumda gereken önemin verilmesi için gerekirse ücret talep etmeden çalışabilirim.					
9. Özel gereksinimli bireylerle ilgili yapılan yenilikleri takip etmekten hoşlanıyorum.					
10. Özel gereksinimli bireylerle ilgili bir etkinlik yapmak isterim.					
11. Televizyonda özel gereksinimli bireylerle ilgili bir programla karşılaşırsam onu sonuna kadar izlerim.					
12. Özel gereksinimli bireyler ile ilgili yayınları takip ediyorum.					
13. Başkaları ile özel gereksinimli bireyler hakkında sohbet etmekten hoşlanırım.					

Ek 4. İzinler**BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU**

07.06.2022

Sayın Turgut Zabit

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/EB/2022/845 proje numaralı ve "Spor Bilimleri Fakültesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları İle Özel Gereksinimi Olan Bireylere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Direnç Kanol

Ek 5. İntihal Raporu

ORJİNALLİK RAPORU			
% 20	% 19	% 5	% 10
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ
BİRİNCİL KAYNAKLAR			
1	docs.neu.edu.tr İnternet Kaynağı		%8
2	Submitted to Cyprus International University Öğrenci Ödevi		%1
3	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı		%1
4	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı		%1
5	Submitted to Eastern Mediterranean University Öğrenci Ödevi		%1
6	Submitted to Yakın Doğu Üniversitesi Öğrenci Ödevi		%1
7	dspace.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı		%1
8	KEPENEKCİ KARAMAN, Yasemin and BAYDIK, Berrin. "Zihin engelliler öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumları", Ankara Üniversitesi, 2009. Yayın		%1

Ek 6. Özgeçmiş

Turgut ZABİT

📍 Lefkoşa / K.K.T.C
☎ 0542 877 08 18
✉ turgutzabit392@gmail.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet: Erkek

Doğum Tarihi: 30/06/1980

Medeni Durum: Evli

Uyruk: K.K.T.C

EĞİTİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans : Yakın Doğu Üniversitesi Özel Eğitim Anabilim Dalı (Tezli) (2023)

Üniversite : Yakın Doğu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu (2005)

Lise: Lefkoşa Türk Lisesi/ (1998)